

Mezi kultem a kulturou

Evropské perspektivy liturgie v roce 2000

Letos uběhlo 10 let od avignonského zasedání CIMS (Consociatio Internationalis Musicae Sacrae – Pontificio Istituto di Musica Sacra), na které se tehdy za SDH zúčastnili Jaroslav Eliáš a Pavel Svoboda. Domnívám se, že neuškodí znovu připomenout projev tehdejší předsedkyně Hudební rady při Radě Evropy Marlene Wartenbergové.

JiKu

Excellence, pane prezidento, dámy a pánové.

Je pro mě velkou ctí, že zde, v tomto kulturovým prochnutém prostředí papežského paláce, mohu přednést na našem generálním shromáždění několik názorů k evropskému hudebnímu vývoji.

Spojení témat vychází z úkolů Evropské hudební rady a sjednocení národních komitétů zeměpisně kulturních evropských regionů, jakož i několika evropských hudebních organizací a sdružení mezinárodních hudebních rad. Úkolem Evropské hudební rady je přispívat svojí sítí k vytváření společenského vědomí, to znamená k vytváření přiměřeného postavení hudby ve společnosti. Hranice tohoto úkolu sahají od autorského práva přes hudební databanky až k sympoziím o hudbě v multikulturní Evropě, výměně informací například o evropských podpůrných programech a zajištění jejich řádného fungování. Od 1. 1. 2000 se nachází sídlo Evropské hudební rady v Bonnu, kde je naším hostitelem generální sekretariát Německé hudební rady. Finanční podporu zajišťuje státní ministr pro záležitosti kultury a médií Dr. Michael Nauman, který je relativně novou tváří na politické scéně Spolkové republiky.

Rozebírat liturgickou tematiku a téma Evropa čistě objektivně není možné bez jakékoli zpětné vazby s osobním náboženským a popřípadě i politickým přesvědčením. Následující příspěvek tedy bude obsahovat i subjektivní hodnotové představy a osobní zkušenosti, které však budou zřetelně označeny.

PŘEDBĚŽNÉ POZNÁMKY

Jestliže si necháme před naším vnitřním zrakem probíhat pohnutou dobu avignonských papežů, budeme v pokusech označit ji za evropštější než je doba dnešní. Přestože dopravní situace byla nepoměrně obtížnější, nebyla komunikace mezi předními evropskými uměl-

ci horší. Duchovní pospolitost v jedné společné latinské kultuře byla ještě samozřejmostí, vnímavost elity ještě nenarušoval žádný primitivní předrasistický nacionalismus. Není náhodou, že se v této hrdé a optimistické době vyspělého pozdně gotického středověku, známého jako „Ars nova“, vyvinula z dosud oddělených a případně společných částí forma mše svaté, která tehdy ještě tvořila střed veškerého života. Ordinarium Missae, případně „le Commun“ jako zcela nová hudební veleforma v tehdy ještě mladém polyfonním umění byla nazvána mší (Missa). Je to hudební výrazová forma vzešlá z liturgie a určená pro liturgii, pro kterou až po dnešní dobu hledaly všechny styly a kompoziční techniky odpovídající výraz, a to zcela ne jen v Evropě.

Neodmyslitelným formujícím předpokladem pro vznik těchto mistrovských děl, která můžeme označit za znějící katedrály evropské kultury, byl a stále je stávající všeobecně závazný Ordo (pořádek) liturgie. Kdo chce vystopovat živou závislost kulturního řádu a kulturního výrazu minulých šesti století, nemůže volit lepší cestu, než skladatelskou zahradou historie zhudebnění mešního ordinária. Z této perspektivy neexistuje pro naše téma přiléhavější město než právě Avignon, jedno z měst kultury roku 2000.

1. EVROPA VČERA A DNES

S pomalým překonáváním sebestředného pohledu národních států a s obtížemi pokračující evropskou integrací padají naštěstí mnohé vnější překážky a hranice. Současně však je možné pozorovat v evropské společnosti zesilování odstředivých kulturních tendencí. Podporuje se tvorba kulturních nik a nových ghett, postupné ztráty kulturních souvislostí nezbyvá než litovat. Tento trend neplatí jen pro sociální a vzdělávací systémy, důchodové pojištění, smysl pro občanskou společnost a nadregionální úkoly v oblasti právních a bezpečnostních otázek, ale zasahuje i do oblasti omezování odpovědnosti státu a společnosti jako takové. Dochází k provincionalizaci a komunalizaci jako k reakci na otevřenost hranic, ostatně je možné připomenout pozdně středověkou paralelu této situace. Z lidu se stalo obyvatelstvo.

2. VÝZNAM HUDEBNÍHO VZDĚLÁNÍ V EVROPĚ

Navzdory všem již od Platona známým poznatkům o dlouhodobém společenskoeconomickém významu múzicko-hudební výchovy se v Evropě stále více stává i společnost ze své odpovědnosti stahující. Seškrtává se hudební výchova na všeobecně vzdělávacích školách, zcela vypadá nebo je alespoň vyučována nekompetentně. Hudební školy se buď uzavírají, nebo musejí být financovány těmi rodiči,

kterí ještě o hudební výchovu svých dětí projevují zájem. To ještě více prohlubuje kulturní propast mezi bohatými a méně majetnými, a to zjevněji, než mohou vyjádřit jiné symboly materiálního bohatství. Rovnost šancí v přístupu k hudební výchově již není dodržena. Děti a mladiství jsou ponecháni více méně sami sobě a mají stále méně možností osvojit si, a to nezávisle na sociálním kontextu svých rodin, hudební vzdělání, a tím i schopnost orientace v hodnotách. Nemilosrdná ignorance politiků si tak pod sebou bezstarostně uřezává větev, na které sedí.

To, že hudební výchova, a to ne pouze výchova k hudbě, ale ještě více výchova hudbou, je výchovou duchovně i duševně rozvinutého člověka, se v tak zvané vysoké evropské politice vůbec nebere na vědomí. Výchovné obzory antiky a západu, které byly raženy septem artes liberales, byly mezi tím důkladně zapomenuty a současně s nimi i povědomí o hudbě v matematicko-filosofickém kontextu (quadrivium).

3. NESCHOPNOST HUDEBNÍ ORIENTACE

V dnešním evropském zpusťšeném hudebně-kulturním povědomí musí nakonec nutně ztroskotat jednotlivé subjektivní návrhy hudební estetiky. Tak zvaná vážná hudba hledá zoufale výraz absolutní, ale bez obecné orientace a společné řeči marně.

4. ÚČELOVÉ KULTURNÍ ODCIZENÍ V INTERPRETAČNÍ PRAXI

Trh historizující interpretační praxe staré a nejstarší hudby, která přišla o svůj kontext, se zaměřuje sám na sebe. Kulturní hudba minulých staletí je přitom pitvána na operačních stolech nejrůznějších workshopů, aniž by přitom byla objevena její duše. Odbytoví a marketingoví manažeři průmyslu zvukových nosičů neváhají z důvodu odcizení předložit nejnítěrnější hudbu všech světových náboženství jako příkrm k pocitu dobré pohody. Také gregoriánský chorál, vlastní liturgická hudba římskokatolické církve, byl objeven jako „esoterický sound“ a proměněn v tržní zboží. Kdyby existovalo časově neomezené autorské právo, byly by tyto nahrávky a nosiče pronásledovány jako pirátské pro hrubé porušení práv osobnosti a toto poškození by bylo stíháno podle stávajících nařízení a nároků na náhradu škody. Neexistence takového práva však nic nemění na morálním hodnocení takové praxe.

5. DRUHÝ Vatikánský KONCIL A JEHO ZÁVĚRY

Pokud se dnes ptáme po perspektivách tohoto kulturního fenoménu a dnešním stavu křesťanské bohoslužby, nebo lépe řečeno po Cultu Divinu v Evropě, narážíme na otázku, jak to vypadá se spíše

negativním vývojem neuspořádaných vztahů mezi kulturem a kulturou. Ten kdo věří na nevyhnutelnost dějinného vývoje, se asi bude méně zajímat o vzájemné souvislosti a příčiny. Kdo ale vychází z vědomí zodpovědného nebo naopak nezodpovědného spoluvytváření dějin člověkem, ten nemůže přehlédnout, jaké epochální kulturní důsledky měl II. vatikánský koncil, a to nejen v Evropě. Koncilní otcové bojovali léta o moudrou vyváženost koncilních dokumentů, o spojení kultu a kulturního kontextu, které by zachovalo respekt k podstatnému. Spolu s rozvolňujícími tendencemi kulturní revoluce roku 1968, které byly podporovány mediálně zainteresovanými vnitrocírkevními skupinami, které byly hierarchii trpěny, byl však rozšířen tak zvaný „duch koncilu“, který v závěrech koncilu nemá žádnou podporu a často si s nimi naopak protirečí. A tak v evropské kultuře i v srdcích mnohých zanechalo ono široce rozšířené odmítnutí velké liturgické hudby minulosti i přítomnosti stopy zpusťšení a mnohým lidem odňalo kus jejich duševní vlasti.

6. CÍRKEVNÍ HUDBA JAKO KULTURNÍ FAKTOR

I pro člověka, který se necítí příslušníkem nějaké církve, patřila znalost zvukového výrazu liturgie k pevnému hudebnímu souřadnému systému, a tím nepřímou sloužila ke kulturnímu uvědomění svého vlastního postoje. Již jen kvantitativně je kulturní faktor církevní hudby se svými sbory a varhanami i v těch nejmenších osadách důležitým činitelem, který otevíral i tomu tak zvanému prostému člověku z ulice okna do kulturních dálek a společenství. Dnes ale musíme strážlivě konstatovat, že důsledky této pokoncilní kulturní revoluce ještě převyšuje rozsahem ono všeobecně známé zesvětštění, které nastalo před dvěma sty lety. Obrazně řečeno byl opatský chrám v Cluny podruhé stržen, tentokrát duchovně-liturgicky, slepou a zcestnou snahou uvnitř samotné církve.

7. LATINA JAKO KULTURNÍ ZÁKLAD

Zatímco dnešní globalizace hledá kromě jiného i všeobecně závazný jazyk, teologická nejednota v provinčním jazykovém Babylónu té Una Sancta vzrůstá. V rámci vzdělávací politiky byla i latina a s ní spojená hudba zatlačena do muzea. Brzy se asi bude muset sáhnout pro mezinárodně navštěvované bohoslužby k angličtině, což bude patrně doprovázeno stanovením určitých jazykových kvót v jednotlivých národních státech. Polský kněz a hudebník Mizgalski vypráví jímavě o své pětileté křížové cestě v koncentračním táboře Mauthausen: „Jak podivuhodně uspořádávala latina život, bezpečnost, lásku a bratrství mnoha tisíc kněží

pokračování na straně 5

OBSAH

Médailon

Mezi kultem a kulturou, *Marlene Wartenberg* 1

Bylo, je a bude

Stalo se a stane, *P. Svoboda* 4
 K Wittgensteinovým Poznámkám o barvách, *J. Štogr* 4
 Arcibiskupské gymnasium v Praze - Bubenči 1913-1950, *J. Štogrová* 8
 Samuel Verner - autor písňových textů, *J. Štogrová* 9
 Vzpomínky na Ladislava Vachulku, *M. Smetáčková, A. Čoček* 10
 Ve věku 85 let odešel na věčnost profesor Antonín Schindler, *Z. Štěpánek* 11
 Vrcholné ocenění pro liturgickou hudbu, *J. Kub* 12
 Na počátku bylo Slovo, *M. Hlaváčková* 13

Úvahy

Benedikt XVI. o hudbě, *podle RaVa* 7

Příloha V

O dobrou hudbu duchovní, *O. A. Tichý*

Příloha VI - Hudební občasník plzeňské diecéze

Intenzivní kurz na Svaté Hoře, *A. Matějková* i
 Adventní půlhodinky 2010 i
 Představujeme vám varhany III, *J. Reindl* ii
 A co ty tam v té Plzni vlastně děláš?, *M. Pšenička* iii
 Setkání chrámových sborů plzeňské diecéze letos podvanácté, *A. Ouředníková* iv

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu
 Ročník 4, č. 5/2010
 Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Koleční 4, 160 00 Praha 6
 IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz
 http://zpravodaj.sdh.cz, http://blog.sdh.cz
 Šéfredaktor: Jiří Kub
 Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický
 Výkonný redaktor: Jarmila Štogrová
 Design: Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková
 Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774

Vážení čtenáři,

babí léto je pryč a čeká nás opravdický sychravý podzim, který zalézá za krk, manuály varhan přestávají chladit a začínají studit. Maratón podzimních festivalů se chýlí ke konce. Spadané listí brzy přestane pod nohama šustit, mlha uzavře a ztíší krajinu a odevšad se poline pach ušlechtilé plísně a vznešeného zmaru. Kůrovcům začala sezóna. Všichni svatí, Dušičky, Advent a Vánoce na krku!

Toto číslo Psalteria je plné vzpomínek. Deset let uplynulo od zasedání CIMS v Avignonu, které připomínáme polo- či úplně zapomenutým projevem tehdejší Hudební rady při Radě Evropy. Stalo se za těch deset let něco? Řekl bych, že k lepšímu se nezměnilo nic, ale přibývá lidí, kterým to tak nějak vadí. Takže opravdu nestalo?

Stodvacáté narozeniny O. A. Tichého připomínáme přílohou nikoli textem oslavným, ale jeho textem vlastním, který napsal v těžkých letech Druhé světové války. V čísle vzpomínáme na Ladislava Vachulku, evangelického textaře Samuela Vernera, nedávno zesnulého olomouckého regenschoriho a varhaníka Antonína Schindlera, na 60 let od uzavření Arcibiskupského gymnasia, ústavu s bohatou hudební historií.

Do vzpomínek a připomínek se vřazují události, které přicházejí z Říma a do Říma se chystající. Ve Vatikánu byla oznámena jména nových kardinálů, mezi nimi je i Mons. Domenico Bartolucci, dlouholetý ředitel papežského pěveckého sboru známého jako Cappella Sistina. Blahopřání a zamyšlení nad touto událostí přinášíme na straně 12.

V září oznámili naši biskupové na začátek listopadu konání národní pouti do Říma jako poděkování Svatému otci za loňskou návštěvu. Na popud dr. Eliáše jsme oslovili chrámovou hudební veřejnost (pokud jste se o tom nedozvěděli, znamená to, že na vás nemáme funkční e-mailovou adresu) a ze zájemců se podařilo sestavit 24člennou ad hoc poutní scholu, dohodnout její ambiciózní hudební liturgický program, za který se jako kůrovci nebudeme (tentokrát) muset stydět. Pod vedením Františka Macka mladšího a s Otto Novákem v zádech tedy pojedeme na pouť i reprezentovat vás všechny ostatní. Jak to dopadlo se určitě dozvíte v příštím čísle.

V říjnu rovněž zasedl výbor Společnosti pro duchovní hudbu. Z projednávaných bodů, který budou mít dopad na širší než spolkový život můžeme zmínit přípravy na Convivium 2011 s výhledem na ročník 2012, který by se mohl konat „v zahraničí“ ve Spišské Kapitule. Na příští rok se opět ucházíme o granty, které by dovolily pořádat další ročník Svatováclavských slavností a chystáme doplnění webové publikace skladatelského díla Alberika Mazáka (dosud zpracované na <http://mazak.sdh.cz>). Rovněž se snad znovu rozběhne momentálně skomírající podpora SDH nové skladatelské tvorby.

Z diskuse rovněž vyplynulo, že nadešel čas znovu se zamyslet nad cíli a smyslem Společnosti pro duchovní hudbu. Formulace "podpora duchovní hudby" je příliš obecná, dalo by se do ní schovat téměř cokoli. Nějaký výčet žádoucích aktivit je zase příliš svazující a málo inspirující. Takže kdyby vás něco napadlo, nějaká krásná, ale přitom principiálně uskutečnitelná vize, nenechávejte si to pro sebe, ale pište, nebo rovnou přijďte na pravidelné kávové úterky do naší kanceláře „ve věži“.

Jiří Kub

Stalo se a stane

Milí čtenáři a kůrovci především,

časopis Psalterium vydáváme mj. proto, abychom se sdružovali. Pojí nás společný zájem na pěstování a zvelebování duchovní hudby, což rozhodně není činnost, jíž by většina naší společnosti z velmi rozdílných důvodů tleskala. Tím spíše je třeba, abychom se družili. Vedle družení odborného je dobré, abychom si byli stále blíže i lidsky; k tomu patří i vzpomínka na ty, kdož něco ve svém životě oslavují. Proto tato rubrika. Přiblížil se navíc čas krátkých dnů a dlouhých nocí, tedy čas, kdy je více prostoru i pro slavení. Do příštího vydání Psalteria kulatiny oslaví (bez titulů a hodností).

Polokulatiny oslaví Lenka Černíková-Vjaclovská, Vladimíra Ondřichová, Eva Trundová (Evo, tak nechutně mladá!), Jana Vacíková, Libor Mathauser (živjól!) a Miroslav Pošvář. Kristova léta oslaví paradoxně dáma – Lucie Žáková.

Nekulatiny oslaví členky Jana Bezděková, Martina Bogarová, Jiřina Čejková, Silvia Fecsková, Michaela Freemanová, Jitka Chaloupková, Ludiše Jáchová, Broňa Kaloudová, Monika Kotianová, Marie Křížáková (zvláštní osobní pozdrav!) Irena Lysáčeková, Marcela Nováková, Jarmila Novenková, Eva Pleskotová, Eliška Pospíšilová, Michaela Prchlíková, Zdeňka Rybová, Daniela Ślawińska, Marta Študentová a Jana Vokatá.

Nekulatiny také slaví spolukůrovci Tomáš Bergman, Vojtěch Čáp, Petr Fischer, Viliam Gurbaľ, Bohumír Hájek, Karel Hiner, Rudolf Hušek, Petr Chaloupský, Josef Kašpar, Michael Korbička, Jan Kuželka, Stanislav Příbyl, Josef Rut, Pavol Schwartz, Rudolf Sticha a Ladislav Šotek.

Kromě toho řada našich spolukůrovců slaví narozeniny pro život věčný.

Z etablovaných osobností ze druhého břehu života se v období pokrytém tímto číslem Psalteria pro život časný či věčný narodili Gabriel Fauré (†4. 11. 1924) a téhož 4. 11., ale roku 1847 † Felix Mendelssohn-Bartholdy, Henry Purcell (†21. 11. 1695), 22. 11. má svátek naše patronka sv. Cecílie, Václav Renč (*28. 11. 1911), Claudio Monteverdi (†29. 11. 1643), František Xaver Richter (*1. 12. 1709), Wolfgang Amadeus Mozart (†5. 12. 1791), Henryk Mikołaj Górecki (*6. 12. 1933), P. Karel Bříza (†9. 12. 2001) a Olivier Messiaen (*10. 12. 1908): na tyto zesnulé z nich myslívám v tomto přibližujícím se dušičkovém čase zvlášť a doufám, že s nebeskou shovívavostí poslouchají, jak jim interpretujeme jejich díla.

Všem oslavencům patří naše gratulace, modlitby a vděk za jejich přínos duchovní hudbě. Jako správní kůrovci si navzájem gratulujeme i ke společnému svátku sv. Cecílie. Pokud vám chybělo v tomto v minulých vydáních Psalteria nějaké významné výročí, které by bylo třeba v příštích letech – dá-li Pán Bůh – připomenout, tak nás laskavě informujte. Děkujeme.

Nu, a jelikož mi opravdu narozeninové kánony došly už velmi dávno, s laskavým svolením nakladatelství Triton (www.tridistri.cz – sbírka Světské kánony – Duchovní kánony) posílám listopadové hudební přání svaté Cecílii:

Paul J. Sloboda

4 hl.

Listopad Zpěv Cecílie

německý
T: P. Svoboda

Zpěv Ce-cí-li-e zní a na křídlech vzhůru zve nás
tam, kde žije na ne-be-sích Ce - cí-li-e, Ce - cí-li-e.

K WITTGENSTEINOVÝM POZNÁMKÁM O BARVÁCH

Ludwig Wittgenstein ve svých poznámkách o barvách „diskutuje“ s Goethem – a prokazuje, že nelze mluvit o nějaké obecné vlastnosti barev. Argumentuje přitom hudební paralelou:

Jedno a totéž téma má v moll jiný charakter než v dur, ale mluvit o nějakém obecně mollovém charakteru je zcela nesprávné. (U Schuberta zní dur často smutněji než v moll.) A myslím, že stejně tak nicotné a pro porozumění malířství neužitečné je mluvit o charakteru jednotlivých barev. Stejně se přitom vlastně myslí na případy speciálního užití v praxi.

Má smysl se tím zabývat a proč? Goethe se vymezuje vůči fyzikálně myslícímu Newtonovi, podle něj optika jako věda nám o barvách nemůže říci nic podstatného, protože barvy jsou „samy sebou“ tím, že je vnímáme. Newton rozlišil vlastnosti těles na inherentní (přímo měřitelné, kvantitativně vyjádřitelné) a odvozené, které se dají odvodit z těch prvních. Na zvuk, vůni a barvu se tedy hledí jako na odvozené vlastnosti primárně měřitelných věcí. Goethe proti tomu argumentuje na základě svého porozumění světu – které předchází matematickou a fyzikální úvahu. Jenže jeho argumenty se nám jeví jako „psychologické“, tedy odvozené od danosti vnímání, zůstává tu zachována moderní rozporuplnost – svět je ve své povaze fyzikální, ale my ho vnímáme jako smysluplný.

Tohle vše, opakujeme, se týká barev, tónů a vůní. Redukce barev, tónů a vůní na něco odvozeného je tématem i dnes, resp. v polovině 20. století se s tím snažil vyrovnat pozdní Wittgenstein z pozice logika a analytika řeči, zařazujícího do svého systému stále více „nepravdivostí“ světa. Přes všechny nejasnosti nedokončeného díla vyplývá jedna věc jednoznačně: barvy se nedají vysvětlit jako vlastnost vnímání. Je třeba udělat ještě jeden krok. Od fyzikálního (reduktivního) kroku, který tóny, barvy a vůně chápe jako cosi druhotného, přes psychologizující (byť sebevíc titánský) postoj Goetha, který vidí neodmyslitelnost tónů, vůní a barev od celku světa, je možné udělat ještě jeden krok: k filosofickému odkrytí toho, jak jsou tóny, vůně a barvy ve světě. Jak jsou ve světě obrazy a hudba.

Jde o práci nedokončenou – i na nás zbývá něco k tomu říci.

Sh

Ludwig Wittgenstein: Poznámky o barvách, vydalo nakladatelství Filosofie, Praha 2010

dokončení ze strany 2

a řeholníků v koncentračních táborech! V této všem srozumitelné řeči se modlili duchovní jedenadvaceti národů při nejhorších pracích na poli i v lomu. V této řeči se vzájemně utěšovali, udělovali trestancům všech národností rozhřešení a podávali viatikum. A to vše tajně, před očima pronásledovatelů! Čtenář se může zeptat kteréhokoli ještě žijícího duchovního – vězně koncentračního tábora, a to kteréhokoli národnosti, co mu dávalo odvahu vydržet a přežít. On odpoví: „Naše společná latinská modlitba, náš společný zpěv (pokud byl povolen), *„Credo ... in unam, sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam...“*. Gregoriánský zpěv byl náš zásvětný chorál k životu i ke smrti. Vroucně jsme zpívali *„dona nobis pacem“* a když k nám zavanul dým krematoria, zpívali jsme odevzdaně *„In paradisum deducant te Angeli“*. Pak jsme byli jednotní *in una oratione, in una lingua, in cantu sacro*. A tato Lingua byla pro nás dle slov polského kardinála-primase na 1. zasedání koncilu *„... validissimum vinculum unionis Ecclesiae...“* a můžeme dodat *„etiam in carcere!“*¹

Je s podivem, že papež Jan XXIII. je dnes tak ctěn, ale jeho myšlenky, pokud jde o liturgickou řeč, se neberou vážně. K 50. výročí založení Pontificio Instituto de Musica Sacra dne 8.12.1961 například napsal: *„... latinská řeč je totiž, nehledě na to, že má být uchovávána ve vážnosti již pro ni samu, viditelné a krásné znamení jednoty, neboť je nejlépeji spjata s posvátným zpěvem římské církve. Jako ctihodný a vznešený jazyk, mateřský jazyk synů církve, jehož výraz se lehce přizpůsobuje hudebním rytům, je důstojný a libozvučný. Skrývá v sobě v nezfalšovatelých slovech poklady pravdy a zbožnosti, v něm je liturgie autorizovaná, a proto musí i v budoucnosti zaujímat první místo... Při slavné liturgii jak ve vážených katedrálách, tak i v malých vesnických kostelích patří navždy latinskému jazyku domovské právo, žezlo královské a vznešené panování.“*²

8. LITURGIE A DUCH DOBY

V dnešní době převládá marné pokusy přitakání těm, kdo žádají nahrazení kultu i kultury okamžitým mediálním show. Není požadován obsah, ale zábava, na místo potavy jen opojení. V důsledku tohoto jevu je samozřejmě potřeba, aby podpořila tyto na vnějšek zaměřené formy. V pravém náboženství i kultuře, pokud je nechceme redukovat jen na

civilizaci, nepřevládá nikdy horizontální směr pohledu. Nevyhledávají ve své podstatě většinový soud ani plně porozumění všech. Horizontální antropocentrismus se nepozdvihuje vzhůru, ale musí zůstat plochý, a to v oblasti kultu i kultury. Ale to, co u kultury vede jen k ochuzení a zplanění, to riskuje v případě kultu jeho samotnou podstatu a existenci.

Křečovitě pokusy upravit sound zábavné hudby tak, aby byla přijatelná pro liturgii, končí v trapnosti a nejen proto, že se nedostává hudební profesionalitě. Licoměrnost a svatouškovství se projevuje zvláště tam, kde se zbytkový pocit duchovní nepřiměřenosti snaží z této hudby odstranit ten agresivní stisk, to právě z rockové hudby, nebo také lascivní eros z hudby popové, a tím odstraňuje z dobré zábavné hudby její vlastní jádro, bere jí její vlastní podstatu tím, že ji neuměle napodobuje, a touto cestou musí zákonitě končit v plytkostech. Rozsah této nepoctivosti se projevuje také tím, že mnohé kostely se přes den ozvučují pro uměnímilovné turisty vzácnými a ušlechtilými díly z Musica Sacra, zatímco pro živý kult se nevynechá ani jedna hudební banalita.

Excelence, dámy a pánové, dovoluji mi na tomto místě můj osobní názor. Ze své hudební funkce se zúčastňuji částých hudebně-liturgických akcí také na významných místech a před mezinárodním a často i nekatolickým hudebním odborným světem a musím doznat, že jako katolička často nevěřím svým ušima a bývám vyvedena z míry.

9. VIZE

9.1. Kulturní Evropa

Ekonomické sjednocování Evropy je na postupu. Sjednocování politické na sebe sice ještě nechá nějakou dobu čekat, ale přinejmenším se již realisticky přibližuje. Nyní potřebujeme mít vize. Přitom by mohla Evropa být v konceptu kulturních kruhů a světových regionů kontinentem lidskosti. Její klasická humanistická a křesťanská minulost nabízí k tomu ty nejlepší předpoklady.

9.2. Evropská hudba jako kulturní export

Při všem respektu k mimoevropským, a to i těm vyspělým kulturám, nemůžeme zakrýt uši před tím, že evropské durové a mollové tóniny dobyly svět. Tak podivuhodně, jako se vojenská logistika (např. silnice, komunikační prostředky, plánování a nasazení zdrojů) antické římské světové říše stala nedobrovolnou štafetou pro šíření evangelia, mohl by se stát i světový trh západní populární hudby půdou pro potenciální zájem o veškeré poklady naší hudební kultury. Kdo by chtěl pochybovat o tom, že tóny Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena a Wolfganga Amadea Mozarta patří dnes již dávno ke kulturnímu majetku většiny alespoň

trochu vzdělaných Japonců, Číňanů a Korejců? Toto hudební bohatství Evropy, které vlastně vyrostlo z kultu, je nejspíš nejoblíbenější, nejmírotvornější a z hlediska porozumění mezi národy nejefektivnější exportní zboží našeho kontinentu. Bez evropské hudební kultury by se také nemohl uskutečnit plodný kulturní směšovací proces v Severní a Jižní Americe. Zdá se, že na tomto kontinentu je význam hudby jako vůdčí, ale i potenciálně zavádějící fascinace, intuitivně více vnímán.

9.3. Zvláštní odpovědnost církve

Tváří v tvář současnému rozšíření technického ozvučení hudebními konzervami vzrostla církvi nová odpovědnost. Bohoslužba je posledním místem, kde je ještě průměrný současník vyzván, aby sám zpíval, ovšem za předpokladu, že se už i tam nezabydlel mediálně zprostředkovaný sound mrtvé hudby. Mrtvé proto, že je na rozdíl od hudby provozované živým člověkem pouze hudebním obrazem hudby již dříve nahané. Společný zpěv různých věkových skupin a generací ovšem předpokládá dlouhodobou tvorbu repertoáru. Proto vyžaduje i lidový bohoslužebný zpěv obezřetnou nadregionální péči a žádné krátkodobé lokální či módní výstřelky, aby mohla společná kultura vůbec vzrůstat a stávat se tradicí. V této oblasti mohou konstruktivně spolupracovat školy a církve ve smyslu hudebního a liturgicky-kulturního vzdělávání. Toto pojetí vzdělávání je nutno rozšířit ještě o další, již zmíněné a hlouběji zasahující personálně revelantní rozměry.

9.4. Hudba – klíč k duši

Jen lidská duše umí dešifrovat zprávu obsaženou v hudbě. Indiskrétnímu přístupu rozumu se otevírá jen povrchně. Tato zpráva je ve své podstatě diskrétní a v mnohém i individuální. To platí jak pro předávajícího, tak pro obdarovaného. Jako čistě duchovně-duševní vnější forma člověka je často nepochopeným mostem k nehmotnému světu, k Logu ve smyslu Janova evangelia. Křesťanská bohoslužba, božský kult, je proto bez hudby, ba i bez svého vlastního hudebního stylu, nemyslitelná. Bylo tedy jediné správné, že papež Pius X. započal svůj velký program „vše obnovit v Kristu“ právě liturgickou hudbou. Jeho reformní dílo našlo své završení v liturgické konstituci II. vatikánského koncilu.

V době, ve které jsou technické a kombinatorické schopnosti, to znamená přírodovědné části našeho mozku, požadovány a podporovány tak jako nikdy předtím, dostává náboženství a jeho hudba stále více nový úkol: zdůrazňováním múzicky-intuitivních i esteticko-filosofických složek uchovat člověka v celém jeho člověčenství vyvážené

1 Gerard Mizgalski: Myšlenky a výměna názorů k tématu „Latina jako kulturní jazyk národů“, Hans Lonnendonker, In caritate et veritate. Fr. Johannes Overath, spisy Allg. Cäcilien-Verband, Bd.8, Saarbrücken 1973, str. 117.

2 Tamtéž, str. 120.

a zdravě. Jinak zde existuje nebezpečí, že se brzy stane otrokem svých již plánovaných monstrózních biorobotů, že se stane jen zasmušilým konzumentem. Ale tam, kam do tajemné země nikoho, do země psychosomatické duševní souhry, prolínají hranice lidské schopnosti tvořit, tam proniká jediné hudba a víra v Boha.

9.5. Krása hudby a liturgický řád

Pokud je pravda, že hudba je odleskem jediné vyšší skutečnosti, budou všichni ti, kteří v Cultu Divinu (v tomto za pozemskými znamenímí skrytém setkání s Bohem Stvořitelem) rozpoznají prapůvod bytí, hledat s největší pozorností a oddaností maximum hudební krásy liturgické formy a nebudou se vyhýbat námaze dlouhého učení a vzdělávání. Skutečný věřící křesťan bude muset stále znovu objevovat školu krásy a čím je vyšší jeho církevně apoštolská odpovědnost, tím více ji bude potřebovat. Ani funkčnost, ani účelové myšlení nejsou cestou a výrazem lásky, jak nám již předvedla Marie Magdalena, ne náhodou patronka této zralou krásou obdařené krajiny Provence

9.6. Kult, kultura a umění slavit

Kdo jiný, když ne církev, by mohla

Evropě opět ukázat umění a smysl vnitřního i vnějšího slavení. Vždyť velikonoční víra se diskusemi a polemikami zprostředkovat nedá, ale musí být jak živá, tak i schopná prožitku. Slavnost ale nemůžeme v nejvlastnějším slova smyslu „konat“. O to více potřebuje slavení jak objektivní podnět, tak rámec, který teprve umožňuje měřítko a proporce. Průběh roku bez církevního řádu poměruje každou slavnost její oblíbeností. Vánoční „příslušenství“ vystavená v evropských obchodech již od konce září dokumentují ztrátu kulturního vědomí a smyslu pro bohatství odlišností kulturního řádu. Slavicí obec nebo skupina slaví bez kulturního zřetele jen sama sebe, místo aby si uvědomila co nejširší celosvětovou spoluúčasť na téže samé radosti. Tato ztráta zřetele se ukázala například minulou sobotu (14. 10. 2000 pozn. redakce) na celosvětovém dnu hospicového hnutí. S pocitem neobvyklého štěstí se zpívalo všude na charitativních ekumenických koncertech Händelovo „Hallelujah“ z „Mesiáše“ ve zvláštním vědomí v tu chvíli celý svět objímajícího společenství. Kdo si však při této „vysoké“ a navenek projevené duchovnosti uvědomil, že každý nedělní Introitus a celý liturgický pořádek gregoriánského Propria by mohl být permanentním výrazem tohoto celý svět objímajícího společenství církve?

Je-li něco nepovinné – ad libitum – nemusí to vždy bezpodmínečně být důvodem k radostnému nerespektování. Je to také svoboda k závaznosti. Právě závaznost v řádu tvoří spojení s celkem. Nepřekonatelně se to projevuje v největším hudebním uměleckém díle Západu, v cyklickém kolektivním uměleckém díle Officia, zpívané Bibli pro každou hodinu, pro každý den po celý rok. To je hudební bohatství, na němž a při jeho vytváření vyrostla evropská kultura.

9.7. Kult jako motor kultury

Již v aktuálních zárodcích budoucí

evropské ústavy započal zápas o jejího celkového ducha. Pro karolinské jádro Evropy, tj. pro prvních šest zakládajících států, předložil již Karel Veliký pro rozvoj Evropy rozhodující osnovu ve formě společného kulturního řádu se zřetelem k římskému „usu“. Ještě dnes dosahuje církev každý týden k více lidem, než všechny ostatní společenské spolky a organizace dohromady. Možná, že by mohla ještě dnes znovuobjevením své společné kulturní Musica Sacra (tedy domácí evropské církevní hudby) včas nastoupit se staronovou vizí uvědoměle evropského úhlu pohledu proti šíření frustrace z evropské únavy, a tím se opět o kus přiblížit opravdové vůli koncilu. Kult byl odjakživa stimulátor kultury a abychom zůstali při tomto přirovnání, dnes se zdá, že má buď vybitou baterii nebo že se jedná dokonce o zmetek.

Dovolte mi, abych uzavřela několika tezemi, které vyplývají z výše řečeného.

10. ZÁVĚREČNÉ TEZE

- Evropa nebude existovat jako vážné míněná jednotka, a to i z politického hlediska, bez společné kultury.
- Evropská kultura nebude již v budoucnu existovat bez společného kultu jako pojítka.
- Kult bude bez sebou samým vytvořen a sobě vlastní velké hudby i nadále ztrácet svou přitažlivost a zplani do stěží srozumitelného rituálu uzavřeného v neatraktivním ghettu.
- Evropské pojetí liturgie je součástí mezinárodní mírové politiky, Evropa není jen politická a ekonomická opce, ale existenciální imperativ mezinárodní mírové politiky. Na to se nesmí při prosazování materiální tematiky zapomínat.
- Církev v Evropě má svým veřejným kulturním konáním velkou historickou odpovědnost.

Děkuji za pozornost.

Benedikt XVI. o hudbě

O hudbě Arvo Pärta

Stále častějším projevem pozornosti k Benediktu XVI. jsou koncertní vystoupení, pořádaná v Aule Pavla VI. Včera večer sponzoroval koncert pro papeže italský energetický koncern ENI, který financoval renovaci průčelí Svatopetrské baziliky a v současné době podporuje čištění bočních fasád.

Na programu koncertu byla Haydnova symfonie č. 94 známá jako „S úderem kotlů“, Beethovenova Fantazie pro klavír, sbor a orchestr a skladba současného estonského skladatele Arvo Pärta „Cecilie, římská panna“ v podání orchestru a sboru Accademia Nazionale di Santa Cecilia. Koncert zahájil římské dny solidarity pořádané diecézní Charitou a magistrátem Věčného města. V příštích osmnácti dnech bude Řím svědkem celé série kulturních událostí a debat, které mají upozornit veřejné mínění na problém bída a marginalizace. Na papežovo přání se včerejšího koncertu zúčastnila skupina chudých lidí, kteří jsou v péči římské Charity.

Po odeznění posledních tónů se Benedikt XVI. ve své promluvě vrátil k dílům, která vyslechl: „V dílech Haydna a Beethovena se rozeznělo celé bohatství a velkolepost symfonické hudby klasicistického a romantického období. Lidský duch v nich soupeří s tvůrčí silou přírody, vytváří rozličné a mnohotvárné harmonie, v nichž se také lidský hlas podílí na onom jazyce, jenž je jakýmsi odleskem velké symfonie kosmu. Je to forma charakteristická především pro romantické a pozdně romantické období, ale překračuje je a představuje univerzální dimenzi umění, způsob uchopení člověka a jeho místa ve světě.

Pärtovo dílo, ačkoliv využívá podobných nástrojů, symfonického orchestru

a sboru, chce dát hlas jiné skutečnosti, která nepatří přirozenému světu: dává hlas svědectví víry v Krista, neboli jedním slovem „martyriu“. Zajímavé je, že zosobněním tohoto svědectví se tu stala právě sv. Cecílie: mučednice, která je také patronkou hudby a zpěvu.“

poznámel Svatý otec. Benedikt XVI. nastínil, že popis umučení sv. Cecílie stejně jako jeho hudební interpretace od estonského skladatele, ukazují na místo a roli víry v kosmu.

„Uprostřed vitálních sil přírody, které člověka obklopují, ale jsou také v něm samém, je víra jinou silou, odpovídající na hluboký hlas „vzešlý z mlčeni“, jak by řekl sv. Ignác Antiochijský. Slovo víry potřebuje velké vnitřní mlčení, jež dovolí naslouchat a být poslušen hlasu, který je mimo viditelné a hmatatelné. Tento hlas mluví také skrze přírodní jevy, protože je onou mocí, jež stvořila vesmír a vládne mu. Máme-li jej ale rozpoznat, je třeba pokorného a poslušného srdce, jak nás to učí také svěťce, kterou si dnes připomínáme, sv. Terezie od Dítěte Ježíše. Víra následuje tento hluboký hlas tam, kam umění samo není s to dojít, následuje jej po cestě svědectví, obětování sebe sama z lásky, jak to učinila Cecílie. Nejkrásnějším uměleckým dílem, arcidílem lidské bytosti je tedy každý projev skutečné lásky, počínaje malým každodenním utrpením až po oběť nejvyšší. Tu se život sám stává písní, závdavkem oné symfonie, kterou společně vyzpíváme v ráji“ – řekl Benedikt XVI. na závěr včerejšího koncertu ve Vatikánu.

Johana Bronková

(Zdroj: Radio Vatikán, 2.10.2010)

O Requiem Giuseppe Verdiho

Vatikán. V sobotu v podvečer se ve vatikánské aule Pavla VI. konal koncert, kterého se účastnil Benedikt XVI. spolu se synodálními otci. Pozváni byli také klienti římské diecézní Charity. Koncert věnoval německý dirigent a skladatel Enoch zu Guttenberg. Bavorský sbor Chorgemeinschaft Neubeuern provedl Requiem Giuseppe Verdiho. Na závěr koncertu oslovil všechny přítomné Benedikt XVI., připomněl, že skladatel zkomponoval své dílo na památku významného italského spisovatele Alessandra Manzoniho, jehož obdivoval a ctil. Velký skladatel chtěl vytvořit dílo, které by bylo vrcholem jeho hudební tvorby jako odpověď na duchovní potřebu, kterou v něm vyvolal kontakt s lid-

ským a křesťanským rozměrem italského spisovatele. Benedikt XVI. pak řekl:

„Giuseppe Verdi strávil svůj život hloubáním o lidském srdci; ve svých dílech odhaloval drama lidské situace: za pomoci hudby, příběhů a romantických postav. Jeho opery jsou plné nešťastných, pronásledovaných osob a obětí. Tento tragický přístup k lidskému osudu vystupuje také v jeho Messa da Requiem. Dotýkáme se tu nevyhnutelné reality smrti a základní otázky transcendentního světa, a Verdi, osvobozen od jevištních prvků, vyjadřuje pouze za pomoci slov katolické liturgie a hudby celý rejstřík lidských citů souvisejících se životním skolem: úzkost člověka vzhledem k jeho křehké přirozenosti, pocit vzpoury proti smrti a hrůza na prahu věčnosti. Tato hudba vyzývá k zamyšlení nad posledními skutečnostmi prostřednictvím všech stavů lidské duše a lidského srdce v kontrastní řadě forem, tónů a barev, v nichž se střídají dramatické momenty s melodickými, jež jsou poznamenány nadějí.

Giuseppe Verdi, který se v jednom slavném dopise nakladateli Ricordimu označil za „tak trochu ateistu“, napsal mši, kterou vnímáme jako velkou prosbu k Věčnému Otci ve snaze překonat beznadějný křik tváří v tvář smrti a nalézt znovu touhu po životě, která se stává tichou a cílenou modlitbou: „Libera me Domine“. Verdiho Requiem se vskutku začíná mollovým taktem, který jakoby sestupoval až na hranici ticha – pár tónů violoncell v pianissimu a s tlumítkem – a končí se vrcholnou invokací k Pánu „Libera me“. Tato hudební katedrála je jakýmsi znázorněním duchovního dramatu člověka tváří v tvář Všemohoucímu Bohu, člověka, který nemůže uniknout věčné otázce po své vlastní existenci.

Po kompozici svého Requiem Verdi prožil jakési druhé skladatelské období, které se završilo opět náboženským dílem *Pezzi Sacri*. Je znamením jeho duchovního neklidu, znamením toho, že touha po Bohu je vepsána do srdce lidské bytosti, protože naše naděje spočívá v Pánu. „*Qui Mariam absolvisti, et latronem exaudisti, mihi quoque spem dedisti*“, slyšeli jsme: „Ty, jenž jsi odpustil Máří Magdaléně a vyslyšel jsi dobrého lotra, i mně jsi dal naději.“ Velká hudební freska v nás obnovuje jistotu slov svatého Augustina: „*Inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*“. Naše srdce je neklidné, dokud nespočine v Tobě“ (Vyznání, I,1).“

Řekl papež v italské části svého poděkování na závěr koncertu.

(mig)

Arcibiskupské gymnasium v Praze - Bubenči 1913-1950

Letos je tomu šedesát let, co se definitivně uzavřely, obrazně řečeno, dveře pražského Arcibiskupského gymnasia. Kolem roku 1950 to nebyl jediný školský ústav, který byl nucen ukončit svou vzdělávací činnost, ale příběh této instituce není jen jedním z mnohých – je výjimečný celoživotní formací svých studentů, vynikající sestavou profesorů a nedocenitelným vyučujícím plánem.

ději Státní bezpečnost. Gymnasium našlo útočiště díky kardinálu Beranovi v Arcibiskupském semináři. V letech 1948-1950 se vyučovalo v Bohosudově, po přepadení klášterů komunistickou policií v noci ze 13. na 14. dubna 1950 činnost školy definitivně skončila.

Ani po roce 1989 nebyla bubenečská budova vrácena původnímu majiteli. Po mnohých přestavbách, které výraz-

hráli a zpívali opery, operety i klasickou hudbu (Smetana, Foerster, Bendl, Dvořák, Schubert, Nedbal i vlastní skladby P. Opavského, prof. F. Podlešáka nebo např. studenta V. Nelhybla). Vystupovali při slavnostních akademických v rámci gymnasia, ale také např. v kostele sv. Gotharda v Bubenči, u sv. Ignáce, v ústavu slepců. V r. 1937 měl školní sbor svá pravidelná vystoupení v českém rozhlase a nahrál v r. 1938 gramofonovou desku.

Dramatický odbor nastudoval řadu duchovních děl, pustil se např. do Shakespeareova Krále Leara nebo Julia Caesara. Režisérem mnoha představení byl P. Jan Hrubý. Studenti vystupovali v recitačních pásmech i ve veselohrách, pravidelně hraných o masopustu. Literární odbor se scházel k diskusím o způsobech psaní, o překládání, seznamoval se s novými knihami a zabýval se také vlastní literární tvorbou studentů. Krátkodobě působil v gymnáziu včelařský kroužek, který měl své rádce ve včelařích z Nebušic. Poslední, ale svou činností velmi rozsáhlý odbor bylo Studentské misijní sdružení. Od něho se odvíjela práce misijního sdružení, které se pak dále rozdělilo na odbor známkový (sbíral známky a výtěžek shromažďoval pro potřeby misí), propagační a literární. Propagační odbor byl později nazván odborem duchovní pomoci: modlil se a vyzýval k modlitbám za misionáře, pořádal výstavy o misiích na celém světě, organizoval odběr a distribuci misijního tisku. Literární odbor vydával od r. 1927-1928 časopis Pán volá a korespondoval s misionáři-absolventy ústavu.

Studenti gymnasia byli formováni intelektuálně, duchovně i fyzicky. Kromě náročného studia především humanitních oborů a jazyků nebyly zanedbávány přírodní vědy a matematika. Pravidelné vycházky do Stromovky doplňovaly tematické výlety do blízkého i vzdálenějšího okolí. Žáci navštěvovali historické památky i krajinné oblasti Čech, pořizovali z nich fotografie a zápisy. Významnou událostí byla několikrát opakovaná pouť do Říma. Bohoslovci, kteří studovali na Nepomucenu, zůstávali se školou ve stálém písemném kontaktu a jejich dopisy otiskovaly Zprávy z Bubenče. K duchovnímu rozvoji žáků sloužily pravidelné exercicie.

Ve škole byl přednáškový sál, ve

Novostavba AG ve Wintrově ulici. Pohlednice z počátku 30. let, kterou dostávali primáni při vstupu do gymnázia

Již v roce 1910 rozhodl kardinál Lev Skrbenský o založení gymnasia, první třídy byly slavnostně otevřeny v roce 1913 v Praze – Dejvicích na Slovanské (dnes Bubenečské) třídě v pronajatém domě. V roce 1915 se stěhovala školy do již vlastních prostor, bývalého pedagogia Školských bratří v Praze – Bubenči, v letech 1923-1924 byla na přilehlém pozemku ve Wintrově ulici vystavěna nová budova. Vysvětil ji arcibiskup Kordač, ústav i kaple byly zasvěceny Blahoslavenému Srdci Páně. V roce 1925 se gymnasium do této budovy přestěhovalo. Na svou dobu to byla velmi moderně vybavená škola, včetně laboratoří, divadelního sálu a observatoře.

V roce 1940 budovu zabral objekt oddíl pořádkové policie říšského protektora K. H. Franka, ústav se stěhoval na Smíchov do bývalého dívčího gymnasia a semináře do bývalého kláštera Sacré Coeur. V roce 1942 bylo gymnasium pro „nepřátelské chování žáků i učitelů vůči Říši“ zrušeno.

Po válce se nepodařilo vrátit se do Bubenče, budovu zabrala policie, poz-

ně poničily architektonický ráz, zůstal objekt v majetku ministerstva vnitra.

Od počátku byla výuka svěřena bratřím jezuitům. Všestranně rozvíjeli ducha i tělo svých studentů, jak můžeme číst z následujících textů a vzpomínek. Gymnasium vychovalo celou řadu osobností náboženského, vědeckého i kulturního života. Troufám si říci, že tato škola neměla a nemá bohužel dodnes následovatele, není místa, kde by se takto utvářel pevný charakter i obsáhlé znalosti budoucí katolické inteligence.

STUDENTSKÁ SDRUŽENÍ A ČINNOSTI

V gymnáziu působila řada studentských sdružení. V r. 1914/1915 tu byla založena pobočka Díla šíření víry, v r. 1923 se stala odbočkou Mariánské družiny, kterou již v r. 1917 založil tehdejší provinciál P. Leopold Škarek S.J. V ústavu pracovalo Studentské sociální sdružení, které mělo zpočátku pět odborů. Zpěvácký vedl P. Pavel Opavský, ve škole působil vždy orchestr a pěvecký sbor (založen již v roce 1913). Později měl ústav i vlastní dechovku. Studenti

Samuel Verner - autor písňových textů

Samuela Verneru jsme znali jako nadšeného zpěváka duchovních písní. Zpíval je s plným zaujetím, celým srdcem. Je přirozené, že tvorba písňových textů nebyla pro něho okrajovou záležitostí. Když jsme v Jednotě československé začali krátce po válce vydávat Sborové zpěvy, stal se bratr Verner ochotným spolupracovníkem. Jeho pomoc bývála promptní. Jeden den jsem mu originální texty s melodiemi zanesl do jeho kanceláře a zpravidla již druhý den telefonoval, abych si pro hotovou práci přišel. Většinou se jednalo o překlady z němčiny a angličtiny. Bratr měl se mnou někdy trápení, když jsem přinesl nějakou lehkou, lacinou píseň; takovým říkal, že jsou plytké. Ale měl se mnou trpělivost. Z té doby vím, že neměl rád refrény, které jsem u lehčích sborových písní považoval za vhodné. V refrénu je zpravidla skryta hlavní myšlenka písně, a když se třikrát nebo čtyřikrát opakuje, posluchač si vštípí přinejmenším obsah refrénu. Při zpěvu sborové písně je důležité zapamatovat si její obsah. Co nezachytíte ihned, nezachytíte už vůbec. Texty bratra Verneru byly hodnotné, někdy však nerespektovaly zásadu srozumitelnosti a snadné vyslovitelnosti. V jedné písni zpíval sbor slova "hřích ulpění na svůdném krátku". Obdivoval jsem, že bratr Verner v pěti slovech vyslovil myšlenku, k níž by jiný potřeboval celou sloku. Pochybuji však, že tu myšlenku mohl vůbec někdo při pouhém poslechu pochopit. Nebo v jiné písni: "pak již svět jat v svém křivd předivu". Nesnadné k porozumění a ještě nesnadnější vyslovitelné! Ochotná a vydatná pomoc bratra Verneru při vydávání Sborových zpěvů trvala déle než 30 roků.

Chceme-li však poznat bratra Verneru jako autora písňových textů v plné míře, musíme se obrátit ke Křesťanskému kancionálu. Bratr se vydatně podílel již na vydání v roce 1930 a má zásluhu na tom, že byla postavena hráz přibírání dalších vylehčených, laciných písní amerického typu. Ještě daleko větší je jeho podíl na dalším vydání z roku 1965. Zpěvníková komise začala svou práci začátkem roku 1954 a sešla se na 42 schůzích, většinou celodenních. Bratr Samuel Verner byl hnacím motorem textové agendy a v Křesťanském kancionálu z roku 1965 je od něho víc než 200 textů původních, překladů či upravených. Nebudu zastírat, že práce

v komisi nebyla bez potíží. Nebývalo snadné prosadit mínění většiny proti názorům bratra Verneru a někdy se to nepodařilo vůbec. V kancionálu máme výborné Vernerovy texty, jen namátkou

Swědectví o tom, jak obtížná je práce při sestavování každého nového kancionálu, jsme již několikrát na stránkách Psalteria zmiňovali. Tentokrát se věnujeme evangelickému Křesťanskému kancionálu vzpomínkou Bohumila Kejře st. a připomínáme dílo málo známého básníka a publicisty PhDr. Samuela Verneru, který publikoval pod jménem Jozef Tkadlec.

jmenuji z původních 69 Bud' počátkem, 78 Narodil ses, 367 Bůh životem, 390 Chci Tebe milovat. Z překladů 62 My sémé rozsvěťme, 96 Zde u Tvých jeslích, 135 Bud' Tobě sláva, 344 Zná Pán. Je jich tam ovšem daleko více. Ale do kancionálu se dostaly i texty, které nedoznaly obecného přijetí a byly kritizovány. Na omluvu našeho bratra musím uvést, že dost textů dělal ve spěchu, tak říkajíc ze dne na den.

K tomu na vysvětlení: grafickou úpravou kancionálu byl pověřen bratr Jaroslav Doležal a dělal ji jako diplomovou práci na Vysoké škole umělecko-průmyslové. A nutno říci, že grafická úprava kancionálu je vynikající. Bratru Doležalovi se podařilo vyhnout se prázdným místům, což je ve zpěvníku, v němž se nemají obracet stránky s notami, velmi nesnadné. I komise počítala s tím, že na některých místech se bude muset text doplňovat, a proto přijala tzv. rezervy v počtu 65 písní s tím, že se mají zařazovat jen výjimečně. Písní definitivně schválených k zařazení jsme měli 558, avšak nakonec se v kancionálu ocitlo 662 písní. Připočteme-li všechny písně rezervní, dostalo se do kancionálu navíc dalších 39 písní. To byla ta expresní práce bratra Verneru podle požadavků bratra Doležala. Té rychlosti nutno přičíst leccos z toho, co se v textech bratra Verneru jeví jako ne zcela vydařené. Ale nejen nové neschválené písně. Bratr Doležal žádal na bratra Vernerovi i přídavek slok u některých písní, a to i u písní obecně známých, jako je např. 436 Důvěřuj se v Pána (přidány sl. 3 a další) a č. 341 Vezmi Pane (sl. 2). Otázku, zda se má obsah zpěvníku přizpůsobovat grafickým nárokům,

zodpovíme patrně všichni záporně. Bratr Verner se podvolil všem požadavkům bratra Doležala a došlo k paradoxní situaci. Při přípravě kancionálu jsme v komisi pečlivě hodnotili každou píseň ponechanou i nově přijatou, probírali jsme je sloku po sloce, někdy se dohadovali i o jednotlivá slova. A když kancionál vyšel, zjistili členové komise, že jsou v něm desítky písní, které vůbec neviděli. Rozladění bylo veliké.

Ani předmluva kancionálu z pera bratra Verneru neprošla hladce. Osobně ji však považuji za velice zdařilou, je dokladem vytříbenosti a výrazové a myšlenkové bohatosti. Podle mého mínění se s ní předmluvy jiných evangelických zpěvníků měřit nemohou.

Musím ještě zmínit opravy, které bratr Verner na některých textech provedl. Tak píseň 339 „Jméno znám“. Bratr původní text podstatně změnil, a to k lepšímu. Píseň však byla obecně známa a vžita se starým textem. V jednom našem pražském sboru se stala jakousi sborovou hymnou, zpívala se každou neděli. S předělaným textem ji dnes v tomto sboru nezpívají vůbec. Nebo píseň 300 Křesťanem vždy být chci, Pane. Původně se zpívala sborově a začínala slovy Křesťanem chci býti, Pane. Bratr Verner provedl na začátku malou změnu textu, ale proč? Když byla tato píseň zpívána v našem sboru poprvé, byl jsem svědkem, jak jedna sestra po zazpívání prvních slov zavřela zpěvník, spíš jej hněvivě zaklapla, a nevěřícně kroutila hlavou. Ta změna jí nešla do hlavy!

Bratr Verner si vůbec liboval v kumulaci jednoslabičných slov. To je nesnáz, protože tím dochází k shluku souhlásek, který ztěžuje vyslovování a srozumitelnost. Příklady: 528 Den zajde, 2. sloka: na svou zde vinici - proč ne na svoji vinici. 538 Ne v řečech jen, 2. sloka: Když starostí mých již mne zmáhá tíž - lépe Když starostí mých přemáhá mne tíž.

A ještě jedna poznámka k opravám textů. Jednou přinesl bratr text Karla Kolmana. Když jej přečetl, ozval jsem se: „Ta třetí sloka není od bratra Kolmana.“ Bylo totiž na první poslech jasné, že text té sloky je na bratra Kolmana příliš hutný a složitý. Bratr Verner doznal, že třetí sloku předělal. Když už se opravy

Dokončení na straně 14

Vzpomínky na Ladislava Vachulku

MÍLA SMETÁČKOVÁ

Dr. Ladislav Vachulka byli s mým mužem opravdovými přáteli od dob svých společných muzikologických studií na PF UK. Společných nikoliv studijními semestry a ročníky, návštěvou stejných přednášek, ale často i společně trávených hodin nad skripty a knihami ve studovnách i ve Vášově domově tady na Ořechovce. Láďa často a s láskou vzpomínal na Vášovu maminku, která ho vždycky přátelsky přijímala jako synova kamaráda. Od dob studií měli Láďa i Váša své ustálené přezdívky: Zdeněk a Otakar – to podle Nejedlého a Zicha, svých profesorů na UK.

V době represí v padesátých letech měli téměř v každé rodině někde za nebo na skříni připraven kufřík s nejdůležitějšími osobními potřebami pro případ, že by státní orgány usoudily, že ten či onen občan je z toho či onoho důvodu nežádoucí. Tyto nezvané a neohlášené návštěvy se odehrávaly nejčastěji v noci a tak skautské heslo „buď připraven“ znamenalo mocí kdykoliv uchopit jedním hmatem vše, co bylo pro nejhorší případ důležité.

Tato poznámka na okraj mého vyprávění má své dvojí opodstatnění. Možná, že ne všichni, kdo dr. Vachulku znali, věděli, že se dostal jakýmsi podivným řízením osudu nebo možná i pomocí neznámých „přátel“ do života nebezpečného soukolí procesu s dr. Miladou Horákovou a byl několik měsíců tvrdě vězněn. Když konečně po mnoha intervencích došlo na konfrontaci podezřelých a ukázalo se, že šlo o naprostý omyl, odešel dr. Vachulka přímo ze soudní síně

„na svobodu“, ovšem bez majetku, který mu byl pro každý případ včas zabaven, a bez haléře v kapse. Naštěstí měl na Ořechovce přítele, který na první zavolání přivezl na soudní náměstí nejnutnější věci a mezi nimi i vkladní knížku, kterou nebylo třeba ani vracet, ani splácet. (To vše jsem se dozvěděla náhodou až o mnoho let později.) Tenhle nucený pankrácký pobyt však způsobil fatální zhoršení Láďova zranění na noze, které před lety utrpěl někde u moře, kde ho cosi zákeřného kouslo či uštklo. Rána se nedostatkem ošetřování ve vězení znovu otevřela a až do smrti mu působila značné trápení. Nikdy jsem však neslyšela, že by si byl sebemeně postěžoval...

Druhý aspekt této neblahé zkušenosti byl, že ozval-li se o půlnoci u nás u vrat zvonek, byla pouze dvojí možnost neohlášené návštěvy: STB nebo Láďiček Vachulka. Tu druhou jsme vždy s nadšením přivítali, byť nás někdy doslova vytáhla z postele. Dala jsem pak už jen vařit vodu na obrovskou konvici čaje a namazala chleby máslem nebo sádlem, nejlépe to pohoštění, komentované vždy vzpomínkou na totéž z laskavé ruky Vášovy maminky. A pak se povídalo: nejčerstvější zprávy z politiky i kultury u nás i ve světě (?), gejzír nejnovějších anekdot, případně i diskuze o plánech na příští zahraniční výboje. Po hodině či dvou navlékl Váša přes pyžamo kabát a odvezl Láďička buď pod Vyšehrad nebo na Hradčanské náměstí... Po důvodech tohoto výběru jsme nikdy nepátrali. Láďičkovo soukromí bylo a zůstalo i pro nejbližší přátele „terra incognita“.

Aniž si toho byl vědom, obdaroval nás Láďa darem nad jiné vzácným: seznámil nás s několika lidmi, s nimiž nás po mnoho let, až do jejich smrti, poutalo hluboké, krásné přátelství. Především to byla prezidentka Italské hudební mládeže baronessa Dorothy Lanni della Quara, u níž jsme nacházeli nádherný přechodný domov, kdykoliv jsme se ocitli v Miláně nebo jeho okolí. A pak klášter S. Agostino s jeho obyvateli, kteří nám byli – a dva z nich dosud jsou – nekonečně drazí: Padre Remo – filozof a překladatel, a Padre Fernando – hudební skladatel z Perugia. Od té doby je pro nás Perugia nejkrásnějším místem na světě. Ale to už by byla další kapitola.

DOC. ALOIS ČOČEK

Nechce se ani věřit, že člověk, který většinu svého života strávil na cestách po Evropě, by letos oslavil sté narozeniny. Když jsme se jednou vraceli ze zájezdu z Itálie, tak na hraničním přechodu se jeden z celníků pozastavil nad tím, že dr. Vachulka cestuje, místo toho, aby ve svém věku seděl doma a užíval si důchodu. Na tuto poznámku zareagoval pan doktor slovy: Milý chlapče, pamatujte si dobře, že Vy budete již užívat svoji penzi, a dr. Vachulka bude stále ještě jezdit sem a tam. V té době bylo panu doktorovi více než sedmdesát let. S tímto mimořádným člověkem jsem zažil mnoho zájezdů po celé Evropě, a tím také mnoho nezapomenutelných historek, které by bylo dobré zachovat, protože, alespoň podle mne, nemohou se již nikdy opakovat, neboť je jiná doba a jiné podmínky života, které si dnešní generace nedovede ani představit. Dnes si může každý cestovat kam chce a kdy chce, bez celních doložek a aniž by si uvědomoval, že překračuje státní hranice. Díky za to.

Vzpomenuli si na tu nekonečnou řadu zájezdů, které pan doktor organizoval, pak mi nezbývá nic jiného, než se hluboce uklonit před tímto člověkem. Tyto zájezdy lze rozdělit na umělecky velmi závažné – vystoupení v milánské La scale – a na zájezdy, které by bylo možné označit jako turisticko-umělecké. Díky těmto zájezdům, kterých se zúčastnilo mnoho mladých studentů, jsme mohli poznat bezplatně světoznámé obrazárny a vzácné historické památky. (Benátky, Florencie, Řím, Paříž, Atheny atd.) A to vše jen díky osobním známostem pana doktora. I když finančně pokrýt takový zájezd nebylo nikterak jednoduché, a tudíž časově i fyzicky velmi náročné, přesto vždy byl pan doktor ochoten a připraven – a to i po celonočním cestování – všechny zájemce o historii pro-

vést kterýmkoliv městem a seznámit je s jeho historií a památkami.

Ano, pan doktor byl znamenitý pedagog. A to se ukázalo nejen na zájezdech, ale také při vyučování na Pražské konzervatoři. I když někdy kvůli velké časové vytíženosti nemohl absolvovat všechny své přednášky, tak všichni posluchači s velkou úctou vzpomínají na to, co je naučil. Říká se, že je mnoho povolaných, ale málo vyvolených. A pan doktor patřil k těm druhým!! Všechnu tuto činnost mohl dělat také proto, že byl jazykově dobře vybavený. Jeho znalosti, jak jazykové tak také všeobecné, měly tak velký vliv na studenty, že mnozí se pak začali věnovat studiu cizích jazyků. Dnes, kdy vzpomínáme na sté narozeniny dr. Vachulky, tak mu můžeme jen děkovat za vše, čím náš život obohatil.

Na vyšehradském hřbitově nedaleko hrobu Bedřicha Smetany stojí prostý železný kříž a na něm oválná nápisová destička: *Cantabo Deo in Aeternum, Dr. Ladislav Vachulka 1910-1986*. Profesor pražské konzervatoře, varhaník, hudební vědec, průkopník kulturních akcí českých umělců doma i v zahraničí pro slávu a proslulost české hudby. Vášův kamarád z mládí, druh z vysokoškolských studií i pozdější věrný spolupracovník. Zazvonili u nás na Ořechovce o půlnoci zvonek, mohl to být jedině Dr. Vachulka, Láďa, vulgo Zdeněk (podle Zdeňka Nejedlého, kterého uměl nedostižně napodobit), gejzír politických anekdot a novinek z hudebního světa. Vleklá cévní choroba, která ho mnoho let sužovala, způsobovala jeho pomalou chůzi. Mohutné tělo v černém roláku s velkou těžkou aktovkou, doprovázející svého majitele vždy a všude, do školy, do zkoušek, do vlaků i do autobusů, co jich po Evropě jezdí, skrývalo v sobě ducha hbitého, vzdělaného, vynalézavého a podnikavého. Bystré oči hleděly zkoumavě přes brýle. A kamkoli zavítali čeští hudebníci, vždy jim byla dříve nebo později položena otázka: znáte profesora Vachulku? Přítakání znamenalo klíč k srdci tazatele, zaklínadlo, které otvíralo dveře nejruznějších koncertních agentur, divadel a festivalů. Stovky mladých hudebníků mu vděčilo za své první cesty do zahraničí a desítky souborů ztratily jeho náhlým odchodem zahraniční tribunu. Jeho svrchovanou doménou byla Itálie. Znal ji dokonale, byl tam doma a nebylo kostela s varhanami, kde by neznali jej. Když

Ve věku 85 let odešel na věčnost profesor Antonín Schindler, Dr. h.c

Je známo, že zákonem dané tvrzení o zásluze prezidenta Beneše o stát vyvolává vášnivě diskuze. Prohlásil-li však dnešní prezident, že prof. Antonín Schindler se zasloužil o varhany, nikdo to zpochybňovat nebude. Tato situace může skutečně nastat, protože dlouholetý člen Moravské filharmonie, regenschori u sv. Mořice v Olomouci, organolog olomoucké arcidiecéze, zakladatel a udržovatel olomouckého varhanního festivalu a nositel čestného doktorátu Univerzity Palackého prof. Antonín Schindler byl letos u příležitosti svých 85. narozenin navržen představiteli města Olomouce na udělení státního vyznamenání. V čase, kdy letošního 9. září zahajoval teprve 17-letý varhaník Marek Kozák druhý festivalový koncert na slavných Englerových varhanách, Antonín Schindler právě odcházal na věčnost. Je pochopitelné, že při zádušní mši za zemřelého zněla hudba mimořádná. Vedle místního sboru se zapojil nejznámější olomoucký sbor Žerotín, a to slavným Requiem od G. Faureho. Závěrečná Bachova Passacaglia v podání Jaroslava Tůmy pak rozezněla největší střeoevropské varhany s přímo sugges-

tivním účinkem. V posledních desetiletích – ano, olomoucký varhanní festival svou historií počítá ne na roky, ale na desetiletí – jsme v Olomouci měli možnost slyšet hru nejlepších mistrů varhan od Ameriky po Japonsko právě zásluhou prof. Schindlera. Ten svými organizačními schopnostmi a zkušenostmi dovedl přesvědčit mnohého zahraničního umělce, aby slevil ze svých honorářových nároků a koncertně se předvedl na jediných dochovaných velkých varhanách Michaela Englera, i když byly finanční možnosti pořadatele omezené. Prof. Schindler se však nepohyboval pouze ve stínu píšťal velkých svatomořických varhan. Dovedl hudebním vtipem a pohotovostí prosvětlit každou vhodnou společenskou příležitost. Při požadavku na přednesení té či oné operetní nebo populární melodie nezaváhal a splnil přání posluchačů i s mistrným improvizacním rozvedením tématu. V posledních letech se věnoval i historii města Olomouce, což dokládá několik knih, které pro milovníky odhalování málo známých a tajemných olomouckých zákoutí napsal. Při konečném zúčtování bude prof. Schindlerovi připsáno k dobru nejvíce asi to, co se při udělování různých významností a ocenění vzpomínalo nejméně – každodenní a téměř celoživotní fungování jako liturgický varhaník bez ohledu na někdy i mrazivé klima velkého gotického chrámu. Teolog Richard Machan jednou vykládal význam mešního Sanctus na příkladu člověka, který měl možnost jednou si v životě zahrát s Beatles. Ještě na smrtelné posteli vzpomínal na tuto životní příležitost. Při Sanctus hraje a zpíváme s anděly a archanděly, tedy s někým daleko významnějším než byli Beatles. Holt, máme my varhaníci výsadu hrát v lepší společnosti. Věřím, že varhaník od sv. Mořice v Olomouci prof. Antonín Schindler je v té nejlepší společnosti natrvalo.

RNDr. Zbyněk Štěpánek,
varhaník u sv. Václava v Olomouci

jsme s Vášou poprvé navštívili Assisi a vkročili do jedinečné baziliky sv. Františka, přivítal nás velebný zvuk varhan. Váša se hned zaposlouchal, ta hudba se mu zdála nějak povědomá, že by Černošský? Zeptali jsme se kolemjdoucího františkána, kdo že to hraje. Usmál se a s netajenou pýchou nám podal přesnou informa-

ci: „Maestro Vakulka da Praga!“ Byl to on, kdo začal, dík svým přátelským vztahům k italským církevním i hudebním kruhům, „vyvážet“ československé umělce do Itálie a také Váša mu vděčil za první entré na italská podia..

Z knížky *Milý Smetáček Život s taktovkou*

Vrcholné ocenění pro liturgickou hudbu

20. října byla ve Vatikánu oznámena jména nových kardinálů, kteří budou jmenováni o měsíc později na nejbližší konzistoři. Mezi čtyřmi kardinály, kteří budou jmenováni ve věku, který již neumožňuje účastnit se papežské volby, je Mons. Domenico Bartolucci, doživotní ředitel papežského pěveckého sboru Cappella Sistina¹. Udělení této po papeži nejvyšší možné hodnosti v církvi znamená (právě tak jako u nedávno zesnulého kardinála Špidlíka) trojí: je to nejvyšší ocenění osoby jmenovaného kardinála, ocenění kvality jeho zpravidla celoživotní práce a rovněž ocenění důležitosti předmětu jeho zájmu a činnosti pro církev.

Srdečně blahopřejeme Mons. Bartoluccimu a těšíme se z toho, že poslední z jmenovaných aspektů jeho ocenění padá i na nás a na práci, kterou se my, kůrovcí, snažíme konat.

Profesní dráha Mons. Bartolucciho nebyla ani snadná, ani poklidná, ale plná překvapivých zvratů a převratných změn. Na místo ředitele sboru nastoupil před 54 lety v roce 1956 po smrti svého rovněž doživotního předchůdce Lorenza Perosiho: velkého hudebníka, přítele sv. papeže Pia X. a autora předlohy jeho *motu proprio* „*Tra le solecitudini*“. Perosi dovedl Cappellu Sistinu po vleklém úpadku opět na vrchol liturgického interpretačního umění, a to v duchu cecilské reformy opřené o vlastní skladatelskou tvorbu a klasické autory římské polyfonní školy. Jeho dlouhé a vleklé onemocnění mu ovšem v posledních desetiletích života neumožňovalo přímo sbor vést. Protože Perosi byl posledním doživotním ředitelem bez uvozovek, Bartolucci převzal sbor v situaci, kdy jeho úroveň opět klesala. Daleko více než Perosi se věnoval přímo interpretaci starých mistrů, především Palestriny.

V době po liturgické reformě II. vatikánského koncilu a zejména za Jana Pavla II., kdy liturgická reforma začala reálně pronikat do papežského ceremoniálu, měl maestro Bartolucci stále větší potíže s uplatněním „svého“ klasického repertoáru při liturgiích.

Já sám jsem sbor viděl a slyšel 22. listopadu 1986 na poutní mši svaté v bazilice Santa Cecilia in Trastevere, kde zpívali *Missu Papae Marcelli*, a zanechalo to ve mně vzpomínky velké a krásné. Těžištěm práce sboru se však stále více stávala jejich úloha scholy, a je známou skutečností, že pokud jsou profesionální hudebníci (Cappella Sistina je profesionální sbor) stavěni před úkoly nevy-

žadující mnoho úsilí, dochází záhy k poklesu jejich úrovně.

V roce 1997 byl Bartolucci ze své doživotní funkce odvolán a od té doby vedl sbor P. Giuseppe Liberto, jehož vztah k liturgické reformě byl daleko vřelejší².

Záhy po volbě Benedikta XVI. se Bartoluccimu dostává významné symbolické satisfakce. Za účasti papeže diriguje 24. června 2006 s velkým úspěchem opět svůj sbor na koncertě v Sixtinské kapli, na kterém Benedikt XVI. ve své krátké promluvě říká: „*Autentická obnova posvátné hudby může postupovat pouze ve šlépějích velké tradice minulosti, tj. gregoriánského chorálu a posvátné polyfonie.*“³ Velký rozhovor s maestrem Bartoluccim jsme přinesli v nultém čísle Psalteria před Vánocemi téhož roku. Samozřejmě, že se maestro již nemohl ujmout systematického vedení sboru ve svých devadesáti letech. I v nich však zůstal střízlivým realistou, protože na dotaz *Nepřipadá vám, že hudební tradice minulosti se pomalu vytrácí?* odpovídá: „*Pokud zde není kontinuita, která by je udržovala, jsou odsouzeny k zapomnění; to dá rozum. A současná liturgie jim rozhodně nijak neholduje. Jsem od přírody optimista, ale posuzuji situaci realisticky a mám za to, že Napoleon bez generálů toho moc nedokáže. Dnešní heslo zní: „Běžte k lidem a dělejte, co jim na očích vidíte,“ ale to jsou jen prázdné řeči! Takhle budeme za chvíli oslavovat sami sebe, a tajemství a krása Boží se nám vytratí. To, čeho jsme ve skutečnosti svědky, je úpadek Západu.*“⁴

Nyní bude tedy tento vzdělaný, nezlomný, vitální, svérázný a politicky nepřilíši korektní stařík (i tyto vlastnosti jej velmi připodobňují ke kardinálu Špidlíkovi⁵) jmenován kardinálem.

Proti době Řehoře V. (1370–1378), kdy při papežských ceremoniích nastupoval „*magister capellae*“ hned za kardinály následovaní sakristiány, zpěváky, hudebníky a pak ostatními kleriky, je to přece jen ten jeden krůček vzhůru.

Jaká však bude budoucnost jeho sboru? Týden před tím, než bylo jmenování kardinálů oznámeno, byl z vedení Cappelly Sistiny odvolán Giuseppe Liberto a na jeho místo jmenován Don Massimo Palombella, salesiánský teolog a dlouholetý dirigent *Coro Interuniversitario*, spojeného sboru římských universit. Svým přístupem k dramaturgii je Bartoluccimu daleko bližší než Liberto, ale římstí komentátoři kladou otázku, zda je schopen svým hudebním pojetím a sbormistrovskou dovedností uvést tuto hudbu i do praxe a pozvednout Cappellu Sistinu k novému vrcholu. Jeho možnosti budou samozřejmě limitovány i konkrétními praktickými úkoly, před které bude při zajišťování hudební složky papežských liturgií postaven. Přejeme mu tedy hojnost darů Ducha svatého, bude ji pro dosažení toužebně očekávaných úspěchů určitě potřebovat. Protože málo platné, Cappella Sistina je jen jedna a slouží jako vzor pro ostatní. Pokud budeme dále parafrázovat latinské úsloví známé z Nezbedného bakaláře „*Unus Papa Romae, unus portus Anconae, una turris Cremonae, una ceres Raconae*“ (Jediný papež je v Římě, jediný přístav je Ancona, jediná věž v Cremoně a jediné pivo je z Rakovníka), dostaneme „*Unus Papa Romae, una Cappella Sistinae*“.

Jiří Kub

¹ U nás všeobecně užívaná nepřesná zkratka sboru s oficiálním názvem *Il Coro della Cappella Musicale Pontificia "Sistina"*

² „Žádná partyzánská akce proti II. vatikánskému koncilu nemůže přinést dobré ovoce“ a „Zásady pokoncilní liturgie jsou nedotknutelné.“ Podle http://en.wikipedia.org/wiki/Sistine_Chapel_Choir

³ viz <http://blog.sdh.cz/?a=1&id=161>

⁴ viz <http://blog.sdh.cz/?a=1&id=166>

⁵ Ono „*běžte k lidem a dělejte, co jim na očích vidíte*“ jsem od kardinála Špidlíka slyšel ve stejném kontextu o dva roky později na vlastní uši téměř doslova.

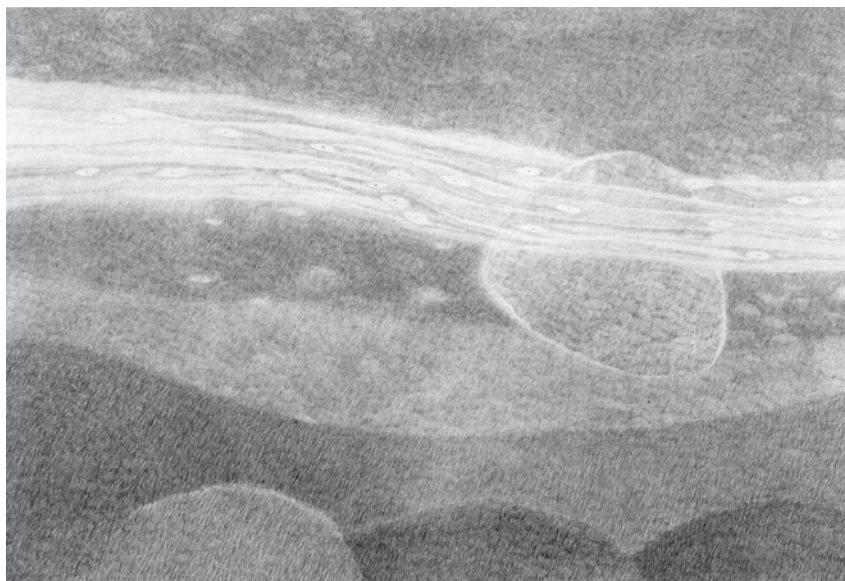
Na počátku bylo Slovo...

V září proběhla v klášteře bratří františkánů v Praze na Jungmannově náměstí výstava s názvem Na počátku bylo slovo... Sešlo se tu dvacet výtvarných umělců – malířů, grafiků, sochařů, textilních výtvarníků – a představilo v několika ukázkách svou tvorbu, inspirovanou Božím slovem a naplněnou duchovním obsahem. Návštěvník měl možnost zahlédnout něco málo z uměleckého směřování posledních dvaceti let, dojem byl ještě zesílen místem – promodlenými klášterními ambity. Výstavu zahájila kurátorka PhDr. Miroslava Hlaváčková a Musica Bohemica pod vedením Jaroslava Krčka zahrála a zazpívala několik písní z hořických Pašijových her.

Text, který publikujeme, je převzat z katalogu. I když výstavu už nemůžeme u františkánů navštívit, dostává se nám do rukou alespoň výčet a charakteristika autorů, na které bychom neměli zapomenout v úvahách o současném výtvarném umění, které nepřesně můžeme označit jako „křesťanské“. Úvaha dr. Hlaváčkové je plná témat k dalšímu promýšlení.

Umění je jednou z věcí vezdejšího světa, která je hodna podivu. Nebylo stvořeno, a proto neexistuje odjakživa. Objevuje se v různých hmotných i méně hmotných formách. Vzniká na základě úzkého vztahu srovnatelného s aktem stvoření člověka, a lze jej chápat jako vazbu já a ty, tedy jako výraz lásky. Tvůrce ji vkládá do díla a proměňuje v artefakt, který je možné vidět, hmatat či slyšet.

Jak se toto vše stává, je tajemství, které nelze vyslovit žádným způsobem. A přesto se to děje. Cena je velká a nezměřitelná. Protože na jedné straně stojí před umělcem svět - nepřehledný, spletitý, rozporný a nesrozumitelný, a na druhé on sám se svým všedním životem, ohrožený a vydaný napospas nepřekročitelnosti vlastních hranic a svého předurčení. Není pro něho lehké procházet bludištěm úzkostí, které znesnadňují možnost najít jednoduché odpovědi na otázku po smyslu tvorby a života. Kdo mu zaručí, že to, co pod jeho rukama

Miloš Sláma: Vanutí (Na téma žalmu 139), tužka, zlaceno, 70 x 100 cm, 2002

vznikne, bude skutečně umění, že jeho sdělení bude mít sílu, přestože bude hovořit z hlubin jeho bytosti, že podá zprávu tak obsažnou, že se dotkne mnohých. Minulost opakovat nesmí, jeho úkolem je hledat to, co je pro jeho čas příznačné, a podívat se i nad něj.

„Schopnost úžasu tváří v tvář věcem živým i neživým je v zárodku přítomna v každém lidském vědomí, ale vyjadřuje se aktivně především v tvorbě básníků a umělců.“ (Jan Čep) Každý tvůrce je citlivou deskou, na níž se zachycují záznamy jeho samého i ozvuky světa. Na něm je, aby je přetavil a vyslovil jiným způsobem, než tomu bylo doposud, ozřejmil je, vysvobodil z dané závislosti a změnil v objev, jaký zde ještě nebyl, protože se dotkl samého jsoucna, které je nedostupné rozumu, a proto je prostorem umění. Jeho dílo „...představuje zhuštěnou pravdu, tedy soustřeďuje skutečnost na to podstatné anebo nastavuje skutečnosti zrcadlo pravdy. ...Kromě toho toto zhuštění vylamuje z přítomného okamžiku to zásadní a budoucí, a nakonec se dotýká oné pravdy, která je větší než všechno, co

se děje, totiž bytí, s nímž je pravda totožná, a onoho tajemství dějin, které nazýváme Bůh.“ (Anton Rotzetter)

Umělec nemá jinou volbu, než se dát i za cenu vlastních muk do služby volání, které sám nepodnítl, a pokusit se dosáhnout k plnosti lidského osudu. Proto je ochoten jít pouští a doufat, že zahlédne nevýslovné, přestože nemá jistotu, že se tak stane. Tím, že předává alespoň záblesk zahlédnutého smyslu svého nejistého a nevyzpytatelného života, pomáhá těm, kdo jako on hledají své rozpoznání.

Pokud se vnoří do základu jsoucna, uvědomí si, že to, co jej přesahuje, je svrchované a nedostupné, ale natolik známé, že se napříště stává hvězdou, která jej vede. Proto je ochoten opustit místo zřejmých pravd a vydat se za jejich hranice, jít nevyšlapanou cestou a doufat, že jej vede mlčící anděl. Přestože mu nic neulehčuje, nemizí z obzoru, bdí nad odvahou a věrností. Na tomto milníku jej potká nepochopitelná věc. Poznává, že jsou jeho ruce bezmocné a prázdné, protože se musí stále více přibližovat k tomu, co není zřetelné, nevyprávět o tom, co vidí,

NOČNÍ SETKÁNÍ U SV. MIKULÁŠE

19. LISTOPADU OD 22.00 HODIN
www.psalterium.cz

SLOVO A HUDBA
sv. Anežka, sv. Alžběta, sv. Cecilie

nereprodukovat skutečnost, ale změnit ji ve znak, mluvit v symbolech v důvěře, že tato „šifra“ je úplnější a mocnější, než to, z čeho vychází, že je v ní uchována stopa věčnosti, protože uvádí posvátno s jeho „nejhlubším základem bytí nebo jeho nejvyšším smyslem.“ (Josef Zvěřina)

Každé pravé umění je křesťanské. Bez této perspektivy by nebylo vytvořeno žádné velké dílo světového umění, protože „...člověk si nemůže neklást osudové otázky času a věčnosti, spásy a ztracení, naděje a zoufalství...“ (Pavel Želivan) „Mezi oblastí ducha a oblastí těla, mezi oblastí času a oblastí věčnosti existuje vztah takové důvěrnosti, že lze nalézt věci nejvyšší ve věcech nejbližších, jak to cílili někteří mystikové i umělci; jak vyzařuje například z Rembrandtova obrazu učedníků Emauzských: tento Kristus zmrtvýchvstalý, ale skrytý za obličejem obyčejného člověka, je typem lidského tajemství. Kdybychom dovedli být naprosto pozorní, kdyby se naše schopnost citlivosti, rozjímání, vnitřního zrání ustavičně nerozptylovala, nýbrž soustřeďovala, kdyby nám toto sjednocení, povýšené do stavu modlitby, dovolilo uchopit konečně samo jádro samé bytosti, vnitřnost každé věci, smysl každé lidské tváře a každého setkání - byli bychom schopni rozeznat za závojem tvora skoro svátostnou přítomnost Boha, zároveň skrytého a zároveň zjevného.“ (Jan Čep)

Všechno má své místo, jak umění kultovní - liturgické, tak sakrální a jejich rozdílnost je zřejmá. Neporozumění se často týká námětu. Dějiny křesťanství nabízejí výtvarným umělcům nepřeborný počet témat. To však neznamená, že jejich ztvárněním se dílo stává automaticky křesťanské, a to i tehdy pokud jeho autor o Bohu nepochybuje a žije podle zásad evangelia. Pokud se mu nepodaří vtělit do díla, do jeho formy, znak „...Absolutního, smělý obraz Skrytého, ...zvláštní hodnoty, které odkazují k transcendenci, které tak či onak umožňují setkání s Bohem“ (Josef Zvěřina), pokud jen opisuje, mýlí se, protože odkazuje k hmotě, ale ne k Duchu a pravdě.

Pro mnohé není nejdůležitější námět (někdy je v tom ostýchavost), ale přesto v hloubi své bytosti tíhnou k duchovním hodnotám. Vede je poctivost a odpovědný vztah k životu, noří se do tajemných končin dění, chtějí k nim dosáhnout a vydat o nich svědectví. Stávají se tak solí země a patří mezi vyvolené. Paradox křesťanství je i zde platný. Ten, kdo nebyl povolán, není schopen vytvořit křesťanské umění, přestože je zvolen téma jednoznačné. Naproti tomu, ten, kdo vzal všední a ošuntělý materiál třeba z odlehklých míst, a dal mu tvar, v němž se zaskví věčnost, vytvořil dílo, které je toho názvu hodné. Kresby Václava Sokola, plastiky Mojžíry Přelíky a tapiserie Evy Brodské vynívají jako poznání stálých, ale nepostihnutelných věcí, které jsou ukryté za skutečností

a překračují její práh. Jasan Zoubek dobývá v asketickém zanícení kámen z nitra země, přiznává jeho strukturu, charakter i hmotnost. Vytesává tvary, do jejichž oprostěnosti ukrývá bolest i naději. Tak nahá může být jen prosba. Pro Jarmilu Janůvovou, Františka Dvořáka a Jáchyma Šerých je obraz slavností barev, gejiřem radosti z pozemské krásy a její přínalžitosti k božímu království. Ani Aleše Lamra nepřitahuje šedý svět, barvy mu pomáhají vytvářet zářivé symboly vztahující se k dějinám spásy. Postavy Jana Koblasý jsou výrazem pokory, odpuštění i varovným hlasem. Do tváří starozákonních proroků vepsal souhlas s uloženým úkolem, přestože jeho splnění je možná bude stát život. Roztrhli svá roucha, posypali se popelem, oznamují zkázu a vybízují k pokání. Olga Stárková hledá ochranu v andělském žehnání a vrací dávny čas tvoření světa s jeho vřením a pulsací. Jiří Štourač si pročistil pohled ve vodách Ráje, aby uviděl svět tak čistý a průzračný, jak jej zná jen nevinnost. Prosté události dne zahluje oparem světla, nesoucího příslib naděje. Michal Šarše chce uchopit něco podstatného ze základu existence, a proto se obrací k minulosti, kde se formovaly vazby mezi světem a člověkem. Oživuje platnost nedefinovatelných hmotných pozůstatků a ponechává jejich původní význam i vážnost. Vztahy odehrávající se uvnitř díla uvádí do nepředpokládaných souvislostí a dává jim nové možnosti působení. Renata Kolber-Štolbová nemůže zapomenout na ikony a staré malby na skle. Jiří Šoural obohacuje o osobitou představitost, vtip i nadsázku vnáší do života svatých mužů a žen. Miloš Sláma čerpá z biblického textu a tlumočí jej jako proudění vánku, podobnému události, v níž k Mojžíšovi promlouval Hospodin. Pro Jaroslava Šerých je každá věc podobností Boží přítomností, jejím symbolem, který je jednou intenzivnější, jindy tlumenější, ale vždy adresný. Zasahuje do prostoru věčnosti a přináší o ní zprávu. Hmotu obrazů prosycuje duchovní září, přímo ji z ní utváří, aby naplnila a střezila lidské očekávání. Mysl Petra Štěpána zaujala nepostihnutelnost a milostnost Vtělení, cítí, jak je nadskutečné a přítom lidské. Vsazuje je do míst, kde se nebe spojuje se zemí. Postavy Olbrama Zoubka jsou poznamenány tragikou bytí, ztracením i osvobozením. Ani andělé nejsou ušetřeni volby a podílejí se na svém osudu. Jana Hladíka ohromil prudkou zkratkou těla monumentální Mantegnův obraz Oplakávání Krista v Miláně. Jeho motiv převedl do techniky tapiserie. Radek Brož sloučil v nedílnou jednotu obsah lidských i božích dějin. Znal jen vykoupení svět, v němž se pozemský čas změnil ve věčnost. Petr Veselý smazává, co jeho předchůdci stvořili před staletími, aby se dostal na základ věcí a z této pozice objevil jejich nový smysl nezaprášený lety a zvykem. Tam se zastaví, ponechá podstatné, a vše

Dokončení ze strany 9

textů dělají, musíme žádat, aby se opravy daly v duchu originálního textu a aby se tedy nepoznalo, že do textu se daly nějaké zásahy.

Jistěže příčinou kritiky některých Vernerových textů je i pohodlnost, ne-li přímo lenost dobrat se jejich hloubky. Bratr ve svých písňových textech neustále zápasil s jednou věcí. Vidíme u něho bohatost myšlenek, která přesahovala rozměry veršů a slok. Bratr se snažil všechny myšlenky do textu dostat, a proto některé jeho texty vyžadují studium přímo hloubkové. Je ale otázka, zda písňové texty mohou být tak hutné a složité, že se musejí pracně dešifrovat. Mám zato, že současnost žádá texty jasné, srozumitelné, dobře zpívatelné a že jejich vyjadřování má být přirozené včetně přirozeného slovosledu.

Bratr Samuel Verner vykonal v textové oblasti naší duchovní písně práci, jejíž výsledky nelze vymazat. Je ovšem škoda, že některé jeho texty ztěžkly myšlenkovou složitostí, že se vyznačují archaizujícím slohem a že dostatečně nedbají na srozumitelnost a dobrou výslovnost. Tyto texty budou muset ustoupit. Jsem však jist, že řada hodnotných písňových textů Samuela Vernerova se stane trvalým písňovým dědictvím příštích generací. A nejen v naší malé církvi.

(Převzato ze sborníku Poutník Jozef Tkadlec: Život a dílo básníka PhDr. Samuela Vernerova, Praha 1998)

Samuel Verner (1897-1976) publikoval především v Křesťanské revui a Kostnických jiskrách a podílel se na přípravě nového evangelického kancionálu. Přitom se současně přátelil i s katolickými literáty, zvláště s Jakubem Demlem. Psal původní poezii, ovlivněnou na jedné straně jazykem Kralické bible a na druhé Otokarem Březinou. Poezii rovněž překládal (Rilkeho, Werfela a další autory).

proměnlivé opustí. Vytvoří napětí mezi tvarem a prostorem prázdna. „Milost naplňuje, ale může vstoupit jen tam, kde je prázdno, které ji přijme a právě ona také toto prázdno vytváří.“ (Simone Weilová)

Přes rozdílnost přístupu jednotlivých umělců je výstava Na počátku bylo Slovo... nabídkou k zastavení a naslouchání. Mluví tichým hlasem v důvěře, že může oslovit hledající a přinést jim naději a důvěru, že život není ztracený, ale, že jeho rezie je ve vyšších rukou. „...umění je skutečně jednou z cest k Bohu. Ne důkazem.“ (Josef Zvěřina)

Miroslava Hlaváčková

Pokračování ze strany 8

kterém se konaly „přednášky se světelnými obrazy“ (např. o Vatikánu, pásma ze života sv. Aloise nebo sv. Františka, přírodovědné a zeměpisné přednášky). Od r. 1928 měl ústav vlastní promítačku a filmová představení se stala nedílnou součástí kulturního života studentů. Měli možnost shlédnout množství nejen vzdělávacích a poučných (např. film o pouti do Říma - Slunnou Itálií, o Himalájích, Ledoborec Krasin, Hory v plamenech), ale také zábavných a dobrodružných filmů (King Kong, Karin, dcera Ingmarova, Křižáci, Řeka ad.). ...

HUDBA, ZPĚV

(ze vzpomínky P. ThDr. Františka Haška)

... učitelem hudby (housle, klavír, harmonium) a zpěvu byl prof. František Podlešák, ředitel kůru u sv. Gotharda v Bubenči. Ještě před námi, tj. před roky našeho studia, učil zpěv skladatel Vojtěch Říhový, v pozdějších letech varhanní virtuos Ropek...

Mezi tolika studenty se našlo dost hudebníků různých nástrojů. Dal se tedy sestavit orchestr slušné amatérské úrovně. Účinkoval při různých akademích, v přestávkách divadelních představení a podobně. Po hlasové mutaci bylo možno dát dohromady mužský sbor. Obojí ovšem mělo nevýhodu, že po odchodu oktávánů se obě tělesa každoročně obměňovala. Někdy se vyskytly hlasy velmi krásné, např. Kolský (pozdější duchovní), Stanislav Kozák (první měl krásný tenor, druhý baryton). St. Kozák byl později v českém rozhlasu. Spolu se známým hlasatelem Mančalem ohlašoval 5. května 1945 pražské povstání. Dirigenti orchestru byli sami studenti, střídavě. Sbormistrem mužského sboru byl, jak již bylo řečeno,

P. Pavel Opavský. Roku 1934 jsme za jeho vedení dokázali nacvičit a z paměti zpívat Křížkovského Utonulou... Jedním z vrcholných vystoupení sboru bylo tuším v roce 1928 - vystoupení v přítomnosti samého Mistra Josefa Bohuslava Foerstra. Došlo k tomu takto: v oktávě v rámci výuky češtiny musel každý student vypracovat a přednést ve třídě tzv. řečnické cvičení na nějaké téma. Jaroslav Dostálek, pozdější duchovní správce v Bělé pod Bezdězem a kanovník litoměřické kapituly, si vybral téma: J. B. Foerster, život a dílo. Odvaha byla v tom, že sbormistr i studenti pozvali na přednášku i pěvecké vystoupení samého Mistra. Akademie se konala v aule ústavu, sbor zpíval Foersterovy mužské sbory, což jsou skladby velmi těžké k provedení. Ale Mistr ocenil snahu mladých, pochválil, povzbudil. Spolu s ním byla přítomna i jeho manželka Berta Lautererová-Foerstrová, kdysi slavná operní pěvkyně v Hamburku, pak ve Vídni. Na závěr akademie pronesl Mistr ke studentům srdečný projev. Zakončil slovy: „Znáte, studenti, heslo sv. Benedikta a jeho řádu: Ora et labora. Dovoluji si k tomu dodat: et canta!“...

Jak již bylo podotknuto, v krásné aule, která byla zároveň tělocvičnou, se konaly různé akademie, divadelní představení rázu vážného i humorného. Režisérem byl profesor češtiny, někdy také klasický filolog dr. Metoděj Řihák S.J. (1885-1934), mimo učitelskou činnost také na čas provinciál S.J., exercitátor, misionář mezi českými dělníky v Německu v letech po první světové válce atd., prostě apoštol. Vyčerpával své síly nadměrně, r. 1932 začala jeho nervová choroba, postupné nervové ochrnutí, na které zemřel 26.1.1934. Pohřben na bubenečském hřbitově, kde odpočívají tělesné ostatky více pražských Otců jesuitů.

Vzpomeňme alespoň některé bývalé studenty ústavu, kteří svým životním působením dělali čest „Bubenči“, jak zkráceně říkáme (opravdu jen několik jmen podle paměti pisatele těchto řádků):

Profesor Nového Zákona na pražské teologické fakultě (resp. v Litoměřicích) ThDr. Jan Merell, nar. 1904, z třídy kdysi prof. dr. Cyrila Ježe S.J. Jeho spolužák P. Dörner, kancléř pražského arcibiskupství, jeden z prvních, kterého zatkl StB r. 1949. Už dříve zmíněný MUDr. Jan Krátký, sekundář nemocnice milosrdných bratří, který dosloužil arcibiskupovi Kordačovi v posledních chvílích jeho života. Ze třídy maturitní ročník 1930 P. František Dostál S.J., duchovní správce Čechů i Slováků i Poláků v širých dálavách Kanady od oceánu k oceánu. Byl rodák z farnosti Luže, kde vyrůstal ve stínu krásného východočeského poutního místa Chlumeck u Luže. Z téhož ročníku byl také už zmíněný Stanislav Kozák, hlasatel v českém (tehdy protektorátním) rozhlasu, hlasatel 5. května 1945!! Z ročníku o rok mladšího byli: doc. MUDr. Stryhal, Emil Hradecký, klavírista, skladatel, profesor pražské konzervatoře. Pak ThDr. Jan Filip, známý i za hranicemi vlasti svou činností esperantskou, autor velkého esperant. slovníku, i jinak literárně činný.

Z dalšího ročníku byli: ThDr. Josef Zvěřina, o jeho významu není snad třeba na tomto místě obšírněji referovat. Světící biskup Jan Lebeda, mimo jiné vychovatel řady kněží, básník atd. Výtvarník Zdeněk Zenger. O něco mladší ThDr. Antonín Mandl, vynikající teolog a dlouholetý vězeň komunistických žalářů, podobně jako ThDr. Oto Mádr, maturitní ročník 1936. Maturitní ročník 1934: z něho byl P. František Ferda, známý léčitel, posledně bytem v Sušici. Dr. Václav Ottl, emigrant let šedesátých, žil v Curychu, kde mj. půso-

Výlet na Zbraslav, prima ročníku 1937-38 s třídním profesorem Ladislavem Vachulkou

bil jako varhaník katolického kostela. ThLic. František Kohlíček, známý pražský duchovní. Za svého působení (po letech věznění, toho si „užil“ i P. Fr. Ferda) přijal za varhaníka u sv. Antonína v Holešovicích známého

německého) v Bohosudově. Po jeho obsazení milicemi a Bezpečností v noci z 13. na 14. duben 1950 byl internován na různých místech. Starší řeholníci nemohli být Čepičkou povoláni do vojenských táborů nucených prací jako jejich mladší spolubratři (aby se

latinských a 10 českých mší aj. Je autorem varhanních skladeb a oblíbených instruktivních děl pro klavír.

P. KAREL ŠEVELA S.J., 1909-1976.

Nástupce dr. Vachulky ve výuce zpěvu měl po válce hlavní působiště na obnoveném velehradském gymnáziu. Vedl studenty k hudbě a umění. Téměř každý student hrál na nějaký hudební nástroj. Založil a řídil dechový a smíšený orchestr, pěvecký a recitační sbor. Studenti měli velmi často příležitost ukázat své umění na veřejnosti. Spolu s P. Zgarbíkem redigoval pro veřejnost časopis Velehradské zprávy, kde své výtvoř publikovali i studenti, nacvičoval divadelní představení atd. S magistry Špidlíkem a Vaníčkem založili Junáka.

Po zabrání kláštera Bezpečností byl P. Ševela s přestavenými jiných řádů internován v nejpřísnějším táboře Želiv. Až v r. 1969 dostal státní souhlas a působil v duchovní správě. Předtím ještě působil v Židlochovicích jako varhaník. Kaplanoval na Starém Brně a nakonec v Hradci Králové.

Školní orchestr, uprostřed P. Pavel Opavský

LADISLAV VACHULKA, 1910-1986

Maturoval v roce 1929 na smíchovském reálném gymnáziu a současně složil státní zkoušku z klavírní hry. Ve stejném roce začal na Univerzitě Karlově studovat hudební vědu, estetiku a filozofii, v roce 1935 získal doktorát a zároveň úspěšně složil státní zkoušku ze sborového zpěvu. Od počátku svých středoškolských studií si Vachulka přivydělával hraním na varhany, hlavně v pražském kostele Sv. Vojtěcha. V roce 1930 se stal vedoucím nejprve tria a krátce nato asi patnáctičlenného tanečního orchestru složeného ze studentů několika národností ubytovaných většinou v budově pražské pobočky mezinárodní instituce YMCA (sdružující mladé křesťanské muže), nazvaného Smiling Boys. Více v článku v tomto čísle Psalteria a na http://prateleitalie.eu/zpravodaje/SPI_03_06.pdf.

Více informací najdete v Almanachu Arcibiskupského gymnasia Praha – Bubeneč 1913-1950, vydala Centrální katolická knihovna, Praha 2003 (uspořádala Jarmila Štrogrová) a ve Zprávách z Bubenče (ve fondu Centrální katolické knihovny KTF UK v Arcibiskupském semináři).

Jarmila Štrogrová

prof. dr. Milana Machovce. Oba byli režimem „vyemigrováni“ z Prahy na venkov. P. František Kohlíček se pak vrátil do Prahy - Karlína... Samozřejmě souhrnně vzpomínáme na všechny odchovance ústavu za celou dobu jeho trvání... Ano, vděčně vzpomínáme na všechny, kteří sloužili v povolání duchovním nebo civilním Bohu, Církvi, vlasti podle hesla, které ústavu vtiskl arcibiskup Kordač a které bylo vryto do mramorové desky ve vchodu té části budovy, kterou on postavil.

UČITELÉ ZPĚVU A HUDEBNÍ VÝCHOVY NA ARCIBISKUPSKÉM GYMNASIU:

- Josef Lexa, 1913-14, zpěv
- P. Pavel Opavský, S.J. 1918-41, zpěv
- František Podlešák, 1915-17, 1918-34, zpěv
- Cyril Řihák, 1934-41, zpěv
- Vojtěch Říhovský, 1914-1918, zpěv
- Karel Ševela, zpěv
- Ladislav Vachulka, 1935-41 zpěv
- Jiří Ropek, 1947-48, hudební výchova

P. PAVEL OPAVSKÝ S.J., 1884-1952

Skladatel, libretista, autor studií o liturgické hudbě.

O jeho smrti kolovalo nejvíce fám. Po zrušení gymnázia byl za války vyslán na výpomoc do některých pražských farností. Ti, co ho navštívili, byli ohromeni jeho vlídností a dobrotou, což svědčí o tom, že jeho přísnost a jistý odstup byly podle jeho mínění nutné jen ve školních lavicích. Po válce se stal sloupem obnovy nejstaršího jezuitského gymnázia (do 2. světové války

snížil před mezinárodním fórem veliký počet bez soudu uvězněných a internovaných, ač se na osudu internovaných převlečením do vojenských mundurů nic nezměnilo). P. Opavský byl tedy poslán za ostatné dráty na Králíkách, kde konal různé manuální práce podle příkazu vězňů. Když se prvotní přísný režim poněkud uvolnil, byl v roce 1952 velitelem internačního tábora určen k pasení krav místního hospodářství. Jak všichni P. Opavského známe, byl velice přesný a důkladný a přicházel někdy po pastvě velmi unavený, když krávy třeba stále zabíhaly do vzrůstajícího jeteliště vedle pastviny. Osmašedesátiletý P. Opavský nebyl zabit (některé fámy šířily, že opratí otočenou kolem krku, když se kráva splásla), ale skutečnost je tato: večer, když krávy přišly samy z pastviny a nastala shánka po P. Opavském, byl esenbáky nalezen v bezvědomí na pastvině. Byl převezen do nemocnice, kde však přes snahu civilních lékařů zemřel na zástavu srdce způsobenou pravděpodobně nadměrnou námahou.

VOJTĚCH ŘÍHOVSKÝ, 1871-1950

Český skladatel původem z Moravy.

Základy hudebního vzdělání získal od otce, kantora a regenschorího. Odešel do Prahy ke studiím na techniku, jichž se však záhy zřekl ve prospěch hudby. Studoval na pražské varhannické škole (1887-1889), kterou nedokončil. Hudba však zůstala jeho hlavním životním povoláním. V letech 1902-1914 působil jako učitel hudby a regenschorí v Chrudimi, v letech 1914-1936 v téže funkci v kostele Svaté Ludmily v Praze. Skládal hlavně chrámovou hudbu, 27